

Marina López
Guallar

El procés de definició de l'Ajuntament de Barcelona, 1714-1726

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Marina López
Guallar

El procés de definició de l'Ajuntament de Barcelona, 1714-1726

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Institut de
cultura: **ARXIU HISTÒRIC**
DE LA CIUTAT

Junta de Govern de l'Institut de Cultura:

Ferran Mascarell

Regidor president de la Comissió de Cultura, Educació i Benestar Social

Marina Subirats

Vicepresidenta

Carles Martí, Maravillas Rojo, Jaume Ciurana, Teresa M. Fandos, Ángeles Esteller, Xavier Basso, Ricard Martínez, Ricard Gomà, Júlia Pérez, Josep Sánchez, Xavier Rubert de Ventós, Josep Ramoneda, Carme Riera

Lluïsa Pedrosa

Secretària delegada

Lluís Salvat

Interventor delegat

Oriol Balaguer

Director gerent

Xavier Suñol

Director de Patrimoni

Xavier Tarraubella

Director de l'Arxiu Històric de la Ciutat

Dolça Roca

Secretaria

Ramon Grau

Coordinador de les edicions del Seminari d'Història de Barcelona

© del text, Marina López Guallar

© de l'edició:

Arxiu Històric de la Ciutat

(Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona)

Casa de l'Ardiaca

Santa Llúcia, 1

08002 Barcelona

Tel. 93 318 11 95

Fax 93 317 83 27

E-mail: shb@mail.bcn.es

Pàg. web: www.bcn.es/arxiu/arxiuhistoric/

Disseny gràfic: Ferran Cartes / Montse Plass

Fotomecànica i impressió: Imatge i Producció Editorial Municipal

ISSN: 1576-26-37

Dipòsit legal: B. 11.041-2000

Setembre de 2005

Introducció

Entre 1718 i 1719 les indicacions ben escasses del Decret de Nova Planta sobre els governs municipals que havien de constituir-se de nou al Principat foren desenvolupades mitjançant diverses disposicions. A propòsit d'elles –i per analogia amb el cèlebre Decret, que tenia per objecte principal la reforma de l'Audiència– s'ha parlat d'una «nova planta dels municipis catalans».¹ És més, la nova legislació sobre els municipis ha estat vista com una de les peces clau de la configuració de l'estructura institucional que Felip V dissenyà per al Principat, com a monarca absolut que era i de manera molt meditada, com s'acostuma a remarcar.

Ara bé, ni l'Ajuntament de Barcelona encaixa massa bé en aquesta legislació –calgué produir desenvolupaments específics i normes complementàries–, ni la configuració concreta de la nova institució esperà fins a l'elaboració de les lleis, ni l'aplica-

1. Joan MERCADER I RIBA, «La ordenación de Cataluña por Felipe V: La Nueva Planta», *Hispania*, XLIII, (1951), pàg. 257-366, traduït al català i inclòs dins l'aplec d'estudis de l'autor: *Felip V i Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1968, pàg. 21-117. A l'apartat titulat «La nova planta dels municipis catalans», pàg. 87, Mercader avança el programa que hauria de cobrir un estudi d'aquesta nova planta municipal: «Per a l'estudi de la metamorfosi municipal imposada per Felip V a Catalunya caldrà entendre tres ordres clarament diferenciats: a) El de la ciutat de Barcelona; b) Els dels altres capçals de corregiment; i c) El dels pobles, viles i llogarrets no compresos en aquesta categoria». El compliment dels dos primers punts d'aquest programa és el contingut d'un treball posterior del mateix autor: «Del Consell de Cent al ayuntamiento borbónico. La transformación del municipio catalán bajo Felipe V», *Hispania*, LXXXII, (1961), també traduït i incorporat a *Felip V...*, pàg. 323-429.

ció d'aquestes fou tan lineal com podria suposar-se des d'un punt de vista jurídic. La formació de l'Ajuntament va ser el fruit d'un procés complex i llarg que començà al dia següent de la capitulació de setembre de 1714 i es perllongà fins a l'any 1726, quan, finalment, les autoritats provincials acceptaren una determinada solució dels conflictes entre el corregidor i els regidors de Barcelona; conflictes que havien estat recurrents durant els primers anys de funcionament del consistori. La fórmula triomfant havia estat avalada per la signatura del rei el 1720, arran del primer enfrontament, però hagué d'esperar sis anys per fer-se efectiva.

El nostre treball pretén examinar amb un cert detall la peripècia política municipal que va des de la supressió de l'antic règim del Consell de Cent fins a l'esmentada resolució de 1726. La historiografia moderna ens ha anat il·lustrant sobre la conflictivitat de la política local al llarg de tot el segle borbònic, i sovint n'ha buscat la clau explicativa en la persistència de la vitalitat social catalana, capaç d'enfrontar-se –ni que sigui en manifestacions puntuals i sense futur dins un país abocat a la centralització política– al caràcter fortament repressiu de les institucions imposades per Felip V.² Sense negar la importància de la mobilització social de base contra la pràctica política implantada el 1714, el nostre estudi tracta de posar l'èmfasi en la manca de coherència de l'edifici juridicopolític de la Nova Planta –palesa en els enfrontaments interns del sistema– com un factor històric de primer

2. La monografia de Jaume CARRERA i PUJAL, *La Barcelona del segle XVIII*, Barcelona, Bosch, 1951, 2 vol., que desenvolupa amb referència a la capital temes que ja havia abordat en una obra anterior (*Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII*, Barcelona, Bosch, 1947, 4 vol.), dedica el primer capítol al govern de la ciutat, però escampa referències interessants a l'Ajuntament en tots dos volums. L'oposició social al règim en l'àmbit municipal ha estat estudiada posteriorment per: Ramon GRAU, *Barcelona ante el reformismo ilustrado. Un estudio sobre la inestabilidad ciudadana y los orígenes de la reforma municipal barcelonesa en los años 1766-1770*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1969, tesi de llicenciatura inèdita; Pere MOLAS i RIBALTA, *Societat i poder polític a Mataró, 1718-1808*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1974; Josep M. TORRAS i RIBÉ, *Els municipis catalans de l'Antic Règim, 1453-1808*, Barcelona, Curial, 1983, capítols 3-5; i Enric TELLO, *Visca el rei i les calces d'estopa! Reialistes i botiflers a la Cervera set-centista*, Barcelona, Crítica, 1990; entre altres.

ordre. En definitiva, i com hem tractat d'argumentar en altre lloc, la dinàmica política barcelonina del segle XVIII és el resultat de la combinació dels dos factors: d'una banda, la incoherència del muntatge institucional de la Nova Planta, definida tan sols a partir de les finalitats de la repressió i de l'explotació dels recursos locals; i de l'altra, la dinàmica social d'una ciutat en expansió, que topà amb l'escassa operativitat de les administracions públiques.³

3. Marina LÓPEZ GUALLAR, «L'absolutisme i la dinàmica política local», dins Ramon GRAU (coord.), *El segle de l'absolutisme, 1714-1808*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2002 (*Barcelona Quaderns d'Història*, 7), pàg. 71-102.

El Decret de Nova Planta i Barcelona, 1714-1717

La Guerra de Successió ha estat sempre un dels temes crucials de la historiografia catalana moderna. L'augment continuat i l'aprofundiment dels coneixements no han alterat, tanmateix, algunes de les dades bàsiques ja presents en les primeres interpretacions, com ara el protagonisme destacat del Consell de Cent i de la ciutat de Barcelona al llarg del conflicte i, especialment, en el moment final de la resistència a ultrança.⁴ Per tant, no sorprèn el que va venir després. El Consell de Cent va ser un dels “tres comunes ruidosos” –juntament amb la Generalitat i el Braç militar– que els vencedors identificaren com a responsables de la rebel·lió i, amb conseqüència radical, van abolir el dia següent de la victòria, sense estalviar les demostracions aclaparadores.⁵

4. TORRAS I RIBÉ, *Els municipis catalans...*, pàg. 127, considera aquesta opció per la resistència a ultrança com l'explicació del «cas excepcional de Barcelona» en relació al tractament de la resta dels governs locals catalans. El mateix autor reprèn el tema a *La guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1999, pàg. 333-344. Sobre el protagonisme del Consell de Cent i el «golpe de estado concejil» de què parlava Sanpere i Miquel: Joaquim ALBAREDA, «Salvador Sanpere i Miquel i *El fin de la nación catalana*», dins Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, Barcelona, Editorial Base, 2001, pàg. 24-25 (estudi preliminar a l'edició facsímil de l'original de 1905).
5. L'expressió “tres comunes ruidosos” figura en l'informe elaborat per Francesc d'Ametller, previ a la redacció del Decret de Nova Planta, informe al qual ens referirem de seguida. Víctor FERRO I POMÀ, *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Eumo, 1987, pàg. 288, assenyala que aquests «Tres Comuns que menaren, en la pràctica, la lluita contra Felip d'Anjou» tenen poc interès des del punt de vista institucional «car llur heterogeneïtat i assimetria manifestes [...] troben només llur explicació en el dinamisme polític d'aquestes corporacions i en el fet que totes tres es reunien espontàniament a la ciu-

Aquella primera decisió va marcar la resta; no sols la desaparició física de la institució de govern de la ciutat, sinó també la confiscació immediata de les seves rendes. Mentre que, en el conjunt del Principat, els governs municipals continuaren en exercici amb alguns canvis de persones fins a l'any 1719, per a Barcelona es va haver d'improvisar a tota pressa una gestora provisional.

El govern provisional a Barcelona

La Junta de setze “administradores” que, a títol interí, va assumir l'encàrrec de governar la ciutat fou una prefiguració de l'Ajuntament borbònic: una entitat local formada per incondicionals i subordinada als representants directes del rei a la província. Vuit d'aquestes setze persones van ocupar després altres tantes places a l'Ajuntament de 1718, compostat per vint-i-quatre regidors.⁶

Els administradors eren enterament deponents: pel que fa als recursos econòmics, depenien de les subvencions de l'intendent, José Patiño; i pel que fa a les decisions polítiques, necessitaven el vistiplau de les autoritats superiors del Principat, el cap militar, duc de Berwick, i la Junta Superior de Justicia y Gobierno, un col·legi civil format per alts funcionaris de Madrid destacats a Catalunya en el moment final de la guerra i l'ocupació del país.

tat capital». Aquesta observació és interessant venint d'un institucionalista perquè reconeix la importància que, en la dinàmica política real, poden assolir uns agents no institucionals però molt actius i concentrats en el mateix lloc. La convergència de tots tres, si més no temporal, és facilitada per aquests factors i permet obviar-ne la fragilitat constitutiva. En canvi, sobre els Tres Comuns considerats com una institució nova, vegeu: Núria SALES, «Institucions polítiques catalanes en vigílies de la seva evolució, una tasca historiogràfica urgent», dins *Actes del III Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1993, vol. I, pàg. 275-279.

6. F. DURAN I CANYAMERES, *Catalunya sota el govern dels reis absoluts de la casa de Borbó*, Barcelona, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 1935, pàg. 76-77. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 347-352, detalla el perfil humà dels administradors.

D'aquesta Junta Superior, n'era el president José Patiño, que encapçalà la cerimònia de dissolució del Consell de Cent. Era un alt funcionari integrat en els equips reformistes que Lluís XIV va destacar al costat del seu nét i un dels primers titulars d'una intendència, la d'Extremadura, l'any 1711. Aquesta institució nova a Espanya, posada al servei de l'exèrcit, havia de millorar l'administració del territori i potenciar-ne el creixement. Des d'Extremadura, Patiño va passar a Catalunya amb el mateix títol de superintendent l'any 1713. D'ell, s'ha destacat que no era ni militar ni lletrat, i que aquest fet indicava «l'orientació civilista que el seu càrrec d'intendent prendrà a Catalunya d'una manera molt marcada, relligant així de bon principi les esferes de l'exèrcit d'ocupació i les de l'administració no militar de la província».⁷ Amb algun parèntesi, Patiño va ser al Principat fins l'any 1717, però hi continuà lligat fins una temporal pèrdua del favor de la Cort entre 1723-1726.⁸ Després d'aquest parèntesi, i fins la seva mort el 1736, acumularà un poder omnímode a Madrid, fins al punt que algun historiador ha pogut dir que governava Espanya en solitari.⁹

També formava part de la Junta un altre personatge que jugà un paper destacat en la configuració del règim de Nova Planta i en la història particular de l'Ajuntament de Barcelona fins a la seva mort el 1726: Francesc d'Ametller. Aquest lletrat català i home del rei, era des de l'any 1701 fiscal de l'Audiència, l'alt tribunal assessor del virrei. Va fugir a Madrid el 1705, fou membre del Suprem Consell de Castella el 1707 i tornà a Catalunya en qualitat d'assessor dels successius caps de l'exèrcit, el duc de Populi el 1713, i el duc de Berwick des d'abril de 1714.

7. Joan MERCADER I RIBA, *Els Capitans generals (segle XVIII)*, Barcelona, Vicens-Vives, 1957, pàg. 26.

8. MERCADER, *Els Capitans generals...*; vegeu també: Eduardo ESCARTÍN SÁNCHEZ, *La Intendencia de Cataluña en el siglo XVIII*, Barcelona, Santandreu, 1995.

9. José A. ESCUDERO, «La reconstrucción de la administración central en el siglo XVIII», dins José M. JOVER ZAMORA (dir.), *La época de los primeros Borbones. La nueva monarquía y su posición en Europa (1700-1759)*, Madrid, Espasa-Calpe, 1985 (*Història de España*, vol. XXIX-1), pàg. 126-127.

El duc de Berwick abandonà el país cap a finals d'octubre de 1714, i, per ocupar el seu lloc, el govern va fer venir al Principat el capità general d'Aragó, príncep de Tserclaes i Tilly, en funcions fins juny de 1715. Quan l'historiador Sanpere i Miquel va encunyar per al període l'expressió "terrorisme militar", es referia a la impossibilitat de les autoritats civils de qualsevol nivell –inclosa la Junta Superior– per posar algun límit o castigar els excessos dels militars que havien ocupat el territori.¹⁰ Encara que els signes d'anarquia eren alarmants i foren denunciats a Madrid, el govern central, enredat en un canvi de favorits i sotmès a pressions contradictòries, no posà fi a la situació transitòria i perllongà el predomini militar.

És cert que el mes de març de 1715 es donà el primer pas per l'elaboració del Decret de Nova Planta, demanant-ne informe al Consell de Castella, però en completar-lo es va consumir tota la resta de l'any.¹¹ En canvi, una mica abans, pel febrer, s'havia procedit a nomenar els primers governadors militars, i en quatre casos –Tarragona, Girona, Puigcerdà i Tortosa– es va agregar al càrrec militar l'encàrrec del govern polític del districte corresponent. En ser nomenat capità general i governador de Catalunya el marquès de Castel-Rodrigo, el juny de 1715, la preeminència militar era posada altre cop de relleu, i no va ser considerat oportú el suggeriment del Consell de Castella en el sentit d'afegir a les instruccions militars unes altres d'específiques i relatives a la governació civil que se li encomanava, amb l'argument que calia esperar la legislació que s'anava preparant.¹²

10. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nación catalana*, Barcelona, L'Avenç, 1905, pàg. 650-652.

11. És també un període d'intensa reorganització administrativa. Vegeu: José A. ESCUDERO, *Los Secretarios de Estado y del Despacho*, Madrid, Instituto de Estudios Administrativos, 1976, 2a ed., vol. I, pàg. 281-316.

12. Joan MERCADER I RIBA, «Sobre l'entronització dels corregidors a Catalunya», dins *Felip V i Catalunya...*, pàg. 289 (treball escrit expressament per al llibre recopilatori de 1968). Vegeu també la tesi doctoral de Josep M. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya*, Madrid, Marcial Pons, 1997, pàg. 90-92, per al nomenament dels governadors polítics i militars, i pàg. 83, per al cas del capità general; notícies que

Aquestes dilacions del govern central afavorien, a la pràctica, una reedició de l'esquema tradicional del govern reial al Principat, amb el capità general ocupant el lloc del virrei i la Junta Superior en el paper de l'antiga Audiència. I això anava passant amb independència de la voluntat expressada pel monarca, que no sols havia abolit les institucions representatives de l'antic regne sinó que també havia decidit degradar aquest a la condició de província (i per tant, rebaixar el rang del màxim representant reial, de virrei a capità general).

La transició semblava, tanmateix, a punt d'acabar, i els signes de canvi abundaren al llarg de la segona meitat de l'any 1715. A Catalunya, Castel-Rodrigo afirmà la seva autoritat –és, de fet, considerat el primer titular de la Capitania General pels historiadors–, i a Madrid, els togats del Consell de Castella acabaven de teixir la nova fórmula per al Principat. Els dos processos avançaven paral·lelament en el temps però de manera independent, perquè eren producte d'instàncies de poder amb una notòria autonomia i no forçades a la convergència en aquesta fase del procés.¹³

aporten més minuciositat a les de Mercader. A la «Introducció», pàg. 31, nota 16, Gay explica la relació del seu treball amb els antecedents bibliogràfics: «El lector s'adonarà que les obres de Mercader, González Alonso i Bermúdez no són pràcticament citades, llevat per a casos de remissió puntual o documental. El doctrand ha preferit a efectes pràctics fer un advertiment preliminar que aquest treball és deutor en part d'aquestes i remetre el lector a aquelles d'avançada, ja que cal la seva lectura per a millor comprensió d'aquest exercici que les pressuposa i complementa i, per altra banda, estalviar citacions reiterades que carregarien encara més les notes». L'aparat crític de l'obra de Gay, sols atent a la documentació primària, pot causar l'efecte d'una ignorància o menysteniment dels antecedents bibliogràfics, però no és aquest el cas, com molt bé ha subratllat Carlos GARRIGA, «El corregidor en Cataluña (Una lectura de la obra de Josep M. Gay Escoda)», *Initium*, 3 (1998), pàg. 534: «Este es un libro 'de archivo', aunque su lectura (me) demuestra que no podría haberse construido sin frecuentar la biblioteca mucho más de lo que dan a entender las citas bibliográficas que ha decidido incluir en su texto».

13. Vegeu la confrontació, a propòsit del País Valencià, en el treball de Pere MOLAS RIBALTA, «Militares y togados en la Valencia borbónica», dins *Historia social de la Administración española. Estudios sobre los siglos XVII y XVIII*, Barcelona, CSIC, 1980, pàg. 165-181.

Els treballs preparatoris del Decret

El rei havia demanat al Consell de Castella el que ell denominava una “nova planta”, tot especificant quines característiques havien de reunir els ministres, els magistrats dels tribunals superiors i els corregidors a designar en el Principat. Això implicava el redisseny global de les institucions catalanes no abolides, que havien de ser adaptades a la renovada dominació del rei. La menció dels corregidors, una institució castellana nascuda com a instrument de la monarquia absoluta, apuntava contra els veguers i contra els governs locals, que en l'antic sistema es repartien el poder territorial de manera desigual, perquè l'autonomia dels segons predominava sobre l'autoritat reial que representaven els primers. L'adaptació dels nous òrgans de govern a les característiques concretes del Principat era una darrera i transcendental exigència del monarca.

En efecte, aquesta prescripció règia justifica la primera decisió del Consell de Castella: demanar informació a Ametller i a Patiño, els homes que eren sobre el terreny des de bon començament. El dictamen final o “consulta” del Consell, del 13 de juny de 1715, va acceptar en gran part la proposta d'aquells i, com a reconeixement, els dos escrits hi foren reproduïts a manera d'introducció.¹⁴

Els dos informes previs d'Ametller i Patiño coincideixen en els principis: l'adhesió radical a la doctrina absolutista, la continuïtat confessada respecte a l'obra inicial de Berwick i la voluntat de culminar-la amb la creació d'un govern que vol ser ordinari i no interí, però que es planteja en part com un govern d'excepció, perquè tots dos eren molt conscients de la desafecció dels catalans. Aquesta percepció és la raó de ser de l'equilibri i el pragmatisme amb què enfoquen les relacions entre tribunals civils i comandaments militars, que sabien conflictives. Una coincidèn-

14. Josep M. GAY ESCODA, «La gènesi del Decret de Nova Planta de Catalunya. Edició de la consulta original del “Consejo de Castilla”, de 13 de juny de 1715», *Revista Jurídica de Catalunya*, 1-2 (1982), pàg. 31-94. El Decret, a GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, apèndix 7, pàg. 761-767.

cia bàsica dels informes és la manera de limitar l'abast de l'encàrrec: hi ha institucions de les que no han de parlar; unes, per velles i superades; altres de noves, perquè no han esperat a la 'nova planta' per entrar en funcionament. Entre les primeres, les Corts, la Generalitat i qualsevol altra institució del país que pogués servir de plataforma al reialme, en contrast amb el seu rei; entre les segones, la nova institució de la Intendència i tot el que aquesta, per compte de la Hisenda reial, anava engegant al Principat. Per molt de 'nova planta' que hagués de ser l'estructura de govern del Principat, la coherència institucional no era el punt fort de l'Antic Règim. És notable que Patiño, l'home del cadastre, no es va estar d'acabar el seu informe amb una crida a la prudència en la implantació d'aquest sistema impositiu, perquè preveia una dura resistència que podria ser un obstacle a la normalització que es buscava.

Així, doncs, el que el Consell podia esperar era un projecte d'estructura de govern homologable amb les categories de l'absolutisme –i d'aquí la referència castellana– i, alhora, sensible a les peculiaritats del país. Aquest darrer era un requeriment que no acabava d'encaixar amb l'anterior, però els dos informants hi creien, i la possibilitat va inspirar els seus discursos. El de Patiño arrenca amb una famosa digressió sobre el 'genio de los catalanes', i Ametller fa de la idiosincràsia del seu poble l'argument clau per defensar el manteniment del dret català.

La part més extensa dels informes versa sobre el cim de la jerarquia provincial, la reconstitució d'una Audiència que succeïxi la provisional Junta Superior, i l'encaix entre el tribunal i la màxima autoritat militar preexistent. Havent conegut la voluntat reial de no nomenar virreis i de rebaixar la categoria de la màxima autoritat del Principat, i sense discrepar-hi obertament, Ametller i Patiño optaren tanmateix per realçar al màxim el càrrec. Igualment, miraren de conservar tot el que van poder la disposició de l'antiga Audiència i el dret i els usos catalans en la pràctica judicial, i de defensar la reserva de la majoria de places per als magistrats del país. A tots dos els preocupaven les possibles extralimitacions del capità general com a cap de l'Audiència

i volien prevenir-les. Eren d'acord a establir la plena independència del tribunal respecte al seu cap militar pel que fa a les actuacions judicials. El problema eren els assumptes de govern, i aquí se separaven els criteris. Patiño, que tenia topades constants amb els militars, va exigir una divisió minuciosa de competències entre el capità general i l'Audiència. Ametller deixava ben clara la primacia dels togats, conforme als seus interessos, però passava de puntetes sobre el paper del capità general.

Sobre la jurisdicció reial inferior i el govern local i, específicament, sobre la planta municipal de les ciutats caps de corregiment –categoria que, en principi, inclou Barcelona–, les diferències que hi trobem són menys importants, i es podria dir que les dues propostes són, en essència, la mateixa. Tant Ametller com Patiño van acceptar com un fet la introducció del corregidor castellà, amb el seu perfil característic d'agent reial que concentra tots els poders sobre el territori del districte i limita l'autonomia municipal de la seva capital. Emfasitzen que els corregidors no han de ser militars i han de ser reclutats sobretot entre els naturals del país. I són d'acord també que el corregidor ha de presidir, intervenir i tenir vot en els ajuntaments de la capital del corregiment, i que els regidors d'aquests han de ser nomenats pel rei directament i ocupar el càrrec mentre el rei no disposi una altra cosa.

Un cop assegurada la subjecció de totes les persones que han de tenir l'autoritat, la competència assignada als governs municipals és la tradicional: els proveïments i l'administració de les rendes pròpies, sense poder alienar-les. Els regidors s'han de repartir els oficis municipals entre ells i han de tenir potestat per nomenar els seus subalterns. Tots dos van intentar ofegar la singularitat de Barcelona en l'uniformisme del tractament de les capitals de corregiment. Però la parcialitat no va poder evitar la introducció d'excepcions. Van haver de constatar que era una ciutat molt poblada i que hauria de comptar amb 24 regidors, i no 8 o 12 com la resta; i recordar que la confiscació dels béns de la ciutat obligava a arbitrar alguna mena de recursos substitutoris. A més, era a propòsit de Barcelona que es formulava l'únic

canvi important de competències dels governs locals: la pèrdua de la jurisdicció sobre els gremis, que passava a l'Audiència amb alguna excepció.

Amb raó Mercader diu que la màxima que Patiño s'imposà en el preàmbul de l'informe i que va aplicar a tot el Principat, "como si no tuviera gobierno alguno", és exacta literalment en el cas de Barcelona, i com hem vist, ho havia estat des del principi, abans del Decret de Nova Planta.¹⁵ En referir-se al tema controvertit de la catalanitat d'Ametller i apuntar la seva actitud conservadora respecte de l'antiga Audiència en comparació amb l'acceptació de l'aboliment del Consell de Cent, Gay Escoda mostra una altra cara del mateix tractament diferencial: «hagués pogut bastir un model més lògic i més eficaç [d'Audiència] si el seu punt de partida fos la tabula rasa. Això ho realitzarà només amb les institucions incompatibles amb els Borbons com pot ser l'antic municipi barcelonès on no tindrà cap pruija de salvaguarda de l'ordenament anterior».¹⁶

El dictamen del fiscal i el del plenari del Consell de Castella seguiren fil per randa la doble proposta llegida en bloc, però dissentiren en un punt clau. Pensaren que, amb la nova Audiència i amb la llengua castellana, havia d'entrar a Catalunya la legislació castellana, i que, en conseqüència, havien de predominar els naturals d'aquell regne entre els nous càrrecs. Aquesta tesi va tenir una derivació impensada i que havia de ser important en la configuració definitiva, pel que fa als corregidors, perquè, en nom de la legislació castellana, se'ls negaria el vot en els ajuntaments. Tant Ametller com Patiño havien aconsellat el contrari, és a dir, que el corregidor tingués vot dins el consistori municipal.

En aquesta seqüència de documents (informes previs, dictamen del fiscal, consulta del Consell de Castella) hi ha, doncs, un

15. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 87

16. GAY ESCODA, «La gènesi...», pàg. 25. Sobre el règim de Nova Planta com a «especialment venjatiu contra la ciutat de Barcelona», vegeu també: Sebastià SOLÉ I COT, *La Nova Planta i l'organització política del Pla de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2001 (*Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona*, 9), pàg. 4.

ampli acord doctrinal –és a dir, cap reserva sobre l'absolutisme (no podia ser d'una altra manera)– i una divisió relativa d'opinions sobre la legislació concreta a aplicar. Aquesta divisió es fa més clara si tenim en compte els vots particulars afegits a la consulta, però uns i altres sols difereixen sobre els mitjans per aconseguir una finalitat compartida per tots: la no repetició de la rebel·lió del Principat contra el rei.¹⁷

El Decret de Nova Planta

En comparació amb tots aquests antecedents i en relació a les expectatives creades, el Decret de Nova Planta resulta fins a un cert punt sorprenent i decebedor. Elaborat en l'entorn més immediat del rei, on començava a guanyar pes el cardenal Alberoni, va ser promulgat el 9 d'octubre de 1715. Sembla obligat el to taxatiu i concís que adopta com a disposició normativa que és; però el contingut genèric i el mínim desenvolupament dels articles que afronten els punts més debatuts és intencionat, com ho palesa el contrast amb el detall amb què s'hi tracten les disposicions procedimentals.¹⁸

L'important article 2, que parla de l'Audiència i el capità general reunits, la figura que va ser coneguda com a “Real Acuerdo” (d'aquí endavant: Reial Acord), dóna molt bé el to del document. Diu així: «He resuelto que en el referido Principado de Cataluña se forme una Audiencia, en la qual presida el governador, capitán general o comandante general de mis armas que allí huviere, de manera que los despachos, después de empezar con mi

17. Un cop llegida la consulta íntegra publicada per Gay, Núria SALES, *Senyors, bandolers, miquelets i botiflers. Estudis sobre la Catalunya dels segles XVI al XVIII*, Barcelona, Empúries, 1984, pàg. 143, n. 2, rectifica la seva avaluació anterior sobre la pretesa diversitat de les veus minoritàries.
18. La bibliografia sobre el Decret de Nova Planta és abundant. A més dels autors ja esmentats, vegeu: Joaquim CAMPS I ARBOIX, *Historia del derecho catalán moderno*, Barcelona, Bosch, 1958, pàg. 9-28; i Santiago SOBREQUÉS I VIDAL, *Història de la producció del dret català fins al Decret de Nova Planta*, Barcelona, Col·legi Universitari de Girona, 1978, pàg. 85-95.

dictado, prosigan en su nombre, el qual capitán general o comandante ha de tener solamente voto en las cosas de gobierno, y esto hallándose presente en la Audiencia, pero en nominaciones de ofizios y casos graves deberá el regente avisarle un día antes lo que se ha de tratar con papel firmado de su mano u de palabra con el secretario prinzipal de la Audiencia, y si el negocio pidiere prompta deliveración se avisará con más anticipación». ¹⁹

Hom hi pot remarcar dues coses importants: en primer lloc, una referència explícita, però mínima, a l'acció de govern (el president hi ha de tenir vot); i en segon lloc i per contrast, un reconeixement, tàcit però inequívoc, de la independència de la Audiència pel que fa a la funció com a tribunal de justícia. El govern s'encarregava solidàriament al tribunal i el seu president, una fórmula que obligava al consens i, per això mateix, exclouïa per principi els dos extrems: la independència o la dependència dels magistrats respecte al seu cap militar. Era el que volia expressar la fórmula de remissió dels documents a l'Ajuntament de Barcelona: "Su Excel·lència y Real Audiència". La concreció d'allò que semblava inefable quedava per a la pràctica.

El mateix estil, aplicat a la xarxa de dominació territorial i local subordinada, feia poc més que enunciar les novetats previstes. Ha d'haver-hi –se'ns diu– corregidors per substituir els antics veguers, tenint en compte que –tal com havien aconsellat Ametller i Patiño per raons fiscals– es recomponien els límits dels districtes de manera que el nombre de corregiments fos inferior al de les vegueries. A les ciutats caps de corregiment, hi trobem la simple confirmació del nomenament pel rei de regidors perpetus i l'afirmació nua que els ajuntaments no es poden reunir sense la presència del corregidor. Com en els documents precedents –els informes d'Ametller i Patiño–, no hi ha cap innovació en l'àmbit de les competències dels nous governs municipals.

19. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 761.

El Decret només és explícit i eloqüent en el preàmbul, que és una proclama de la sobirania règia i –per si hi havia dubtes– una invocació sense embuts de l’anomenat ‘dret de conquesta’. D’aquesta manera, es perllonga l’ambient d’intimidació que es vivia a la província i, alhora, es continua subministrant arguments a la prepotència dels militars. L’estil sec té com a avantatge que es poden dir moltes coses amb poques paraules: d’allò que més importa –la subjecció dels catalans–, permet dir-ho quasi bé tot. La inflexibilitat del propòsit, l’abast general i la fraseologia oracular del Decret van fer més fàcil atorgar-li l’autoritat necessària amb la finalitat d’assegurar el poder reial. Al mateix temps, però, i malgrat el caràcter de ‘lleï fonamental’ que se li va voler atorgar dins la pràctica política setcentista, el Decret era ambigu i la seva autoritat va poder ser invocada tant per justificar-ne aplicacions àmpliament discrecionals per part de les autoritats provincials com en els desenvolupaments posteriors de la legislació emesos pel Consell.²⁰

Val a dir que el Consell de Castella donava per descomptada aquesta relació dialèctica entre elaboració legislativa i aplicació pràctica, quan, en començar el seu dictamen, encomanava la correcció dels defectes al procés d’execució que els aniria fent evidents. Ara bé, en el fons, la flexibilitat aparent d’aquesta manera de projectar el desenvolupament de la llei respon menys a una visió realista de l’activitat política que a les ganes de cloure –almenys de manera provisional– un debat que el Consell sabia inacabable, com veurem tot seguit.

20. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 22, considera el Decret «una mena de Carta Magna o Lleï Fonamental de Catalunya al segle XVIII». L’expressió la trobem utilitzada en aquest sentit en un document important dins la trajectòria política setcentista, la reial cèdula de 8 de gener de 1775 sobre confirmació de la Nova Planta i ordres concordants quant al govern superior del Principat: «Por la qual, [reial resolució] siendo, como es, la referida nueva planta de gobierno de ese principado la ley fundamental con que tan sabiamente quiso mi augusto padre que se procediese en lo político, establecida con el acuerdo de los hombres más doctos y prudentes de la monarquía, y entre ellos muchos catalanes afectos a mi real servicio y a esos naturales e instruidos muy particularmente de sus costumbres...» (GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, apèndix 9, pàg. 772).

L'aplicació del Decret

Entre la promulgació del Decret a Madrid el 9 d'octubre de 1715 i la seva publicació al Principat el 16 de gener de l'any següent passaren tres mesos llargs. Cap a final d'octubre de 1715, ja s'havia manat al Consell enllestir els nomenaments de magistrats de l'Audiència i de corregidors. Es tractava d'un pas de la màxima importància per tot el que acabem de dir. Eren les "nominaciones de ofizios" a què fa referència l'article segon del Decret, una potestat irrenunciable per a tot aquell que vulgués tenir poder real.

Mentre s'anava complint el mandat –només es féu de moment en el cas dels magistrats de l'Audiència–, els membres del Consell, emportats per la seva pròpia dinàmica i com si volguessin deixar-ho tot ben lligat, consideraren que fins no completar els nomenaments no havien de fer la comunicació del Decret al capità general.

Aquesta circumstància explica el breu termini que es va escolar entre la publicació del Decret de Nova Planta al Principat el mes de gener i la formació de l'Audiència el mes d'abril, així com les divergències immediates amb la màxima autoritat militar. En efecte, al capità general de Catalunya, marginat del procés legislatiu i de la tria dels magistrats, li corresponia, des del moment mateix de la publicació del Decret, la responsabilitat directa de la seva aplicació.

Pérez Samper ha estudiat el procés de designació dels magistrats de l'Audiència, les característiques i condicions dels designats, el predomini efectiu dels castellans i la voluntat incontrovertible del rei de reservar la plaça de cap jurídic del Tribunal –el regent de l'Audiència– a magistrats d'aquella nacionalitat. I ha explicat també, com en el moment d'encetar l'activitat, els jutges es van dividir per qüestions de procediment en nacionalitats, d'una banda els partidaris dels usos tradicionals catalans i, de l'altra, els que volien introduir les pràctiques de Castella.²¹ El

21. María de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «La formación de la nueva Real Audiencia de Cataluña (1715-1718)», dins *Historia social de la administración española...*, pàg. 183-246.

capità general, interessat a defensar unes prerrogatives virregnals a les que s'havia acostumat enfront del model de govern mancomanat amb l'Audiència segons el Decret, va interferir en aquesta discussió posant-se al costat dels magistrats catalans. Solé i Cot, l'estudiós del conflicte, veu en una nova disposició dictada a tota pressa el maig de 1716, a la que en algun moment s'ha qualificat de "segon decret de nova planta", la confirmació dels usos catalans i la justificació legal de la interpretació del capità general. La 'diarquia' que sintetitzava, segons Mercader, l'esperit del Decret de Nova Planta es transmutava en 'govern absolut' del capità general. El capità general, amb el seu equip, aconseguia conservar tot el seu poder inicial i convertia l'Audiència, sempre pel que fa a les facultats governatives, en un mer consell assessor. Això, a petita escala, era una rèplica de la funció del Consell de Castella respecte al rei.²²

La pretensió de subjectar les decisions del cap militar als acords presos conjuntament amb els togats no va prosperar, i els equilibris de la legislació quedaren reduïts a compromisos merament verbals sense traducció concreta. Quasi per les mateixes dates, el capità general posava en relleu la insuficiència del Decret. El març de 1716 s'inclinava per una ràpida substitució de la Junta d'administradors de Barcelona i urgia, davant el deteriorament provocat per la interinitat, a «no dilatar más el dar las órdenes que tubiere por convenientes a fin de ponerse en planta y establecerse este gobierno y el señalarles los caudales que fueren de su real agrado».²³

La governabilitat del Principat en general, i de Barcelona en particular, va ser en els mesos següents el leitmotiv de les actuacions del capità general, que continuava comptant amb la col·laboració de Francesc d'Ametller, encara que, un cop establerta l'Audiència, havia cessat la Junta Superior de Govern. Tots

22. Sebastià SOLÉ I COT, *La Governació General del Principat de Catalunya sota el règim de la Nova Planta, 1716-1808. Una aportació a l'estudi del procediment gubernatiu de les darreries de l'Antic Règim*, Barcelona, Universitat Autònoma, 1981, tesi doctoral inèdita.

23. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 218.

dos volgueren donar un cop de timó i fer rectificar el govern de Madrid. Un informe de setembre de 1716, preparat per Ametller i subscrit per Castel-Rodrigo, atacava directament l'Audiència.

L'escrit ensenya les cartes de Castel-Rodrigo des del primer moment. Diu que hi ha descontentament al Principat –una manera d'evocar el perill tan temut de la rebel·lió–, i en fa una enumeració de causes. Cita per ordre: l'abolició dels furs, la prohibició d'armes i la introducció del cadastre. Aquesta darrera menció a un fet que s'anava produint en aquell moment venia a conferir actualitat a l'amenaça. Tot plegat, serveix per avalar la proposta de canviar la composició de l'Audiència titllant d'incompetents bona part dels magistrats designats, una opinió bastant versemblant pel que coneixem i del tot adequada en el cas del regent. L'informe acaba reclamant la plaça de regent per a Ametller.²⁴

És possible que aquest hagi estat des del començament el dissenyi compartit pels dos personatges, i s'explicaria així la inconcreció relativa de l'informe d'Ametller, comparat amb el de Patiño, en el punt delicat de la relació entre capità general i Audiència. Ametller era un exemplar notable del tipus de lletrat doblat de polític que generaven els consells que envoltaven el rei, i potser confiava entendre's amb Castel-Rodrigo a l'hora de la veritat. Realçar l'Audiència i ocupar-ne la presidència efectiva hagués estat la culminació d'una carrera que havia començat com un més dels membres d'un tribunal secundari en l'estructura de poder del Principat. Però l'intent va fracassar, i la substitució del primer regent, feta efectiva el novembre de 1717, tornà a afavorir un magistrat castellà.

Entre el final de 1717 i l'inici de 1718, la reincorporació d'Ametller al seu lloc en el Consell de Castella marcava un final d'etapa. Era un fracàs personal, però també el d'una determinada visió del règim de Nova Planta que havia defensat un sector del filipisme. Els historiadors mai no han ignorat aquest partit, que

24. PÉREZ SAMPER publicà l'informe íntegrament a «La formación...», pàg. 238-246. GAY ESCODA, «La gènesi...», pàg. 25, n. 52, indica l'autoria d'Ametller.

formaven homes molt ben situats, però darrerament s'hi han acumulat més dades i s'han fet esforços notables per comprendre i explicar la seva posició. Intentaren conciliar la supremacia del monarca amb la supervivència de les institucions tradicionals –no de totes, com hem vist– i es definiren sovint en contra de “los castellans”, és a dir, els funcionaris procedents dels altres regnes peninsulars, en general més uniformistes. Però la seva actuació no sembla el fruit d'una doctrina o d'una elaboració intel·lectual. És més aviat el producte de l'estratègia d'uns homes de govern que en l'exercici quotidià defensaven una política de transacció.²⁵

25. SOLÉ I COT, *La governació...*, pàg. 894 i nota 51; i GAY ESCODA, «La gènesi...», pàg. 24-25. Tots dos autors citen Núria SALES, *Els botiflers, 1705-1715*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1981, que es va tornar a publicar, aquesta vegada amb notes, dins Núria SALES, *Senyors, bandolers...*, pàg. 139-219 (hi ha una nova edició separada, SALES, *Els botiflers, 1705-1714*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1999). Sebastià SOLÉ I COT, *La potestat notarial dels rectors i vicaris de parroquia a Catalunya a l'època moderna i contemporània*, 1986, pàg. 27 (inèdit que ens ha facilitat l'autor), sintetitza l'aportació de Pérez Samper ja citada i subratlla l'existència d'«una pugna constant i d'altura entre personatges com Ametller i Prats i Matas, per un cantó, que tenien el suport del Capità General Castel-Rodrigo que justament podríem considerar el partit que més defensa el Dret i les institucions tradicionals i 'l'autonomia' respecte de la Cort; i, per l'altre, els Alòs pare i fill, que tenien el suport de Patiño (constantment en males relacions amb Castel-Rodrigo) –entre d'altres personatges de la Cort–, i que els veiem més partidaris de l'absolutisme i de la castellanització». Després d'indicar que aquest segon partit es va imposar sobretot a partir de 1727, en què Patiño va esdevenir l'home fort de la Cort –afegim-hi la mort d'Ametller el 1726–, Solé avalua així l'enfrontament: «Aquesta pugna és decisiva en l'evolució política i institucional del Principat durant els primers deu o quinze anys d'ocupació borbònica». Vegeu una aportació més recent: Jon ARRIETA ALBERDI, «L'antitesi pactisme-absolutisme durant la Guerra de Successió a Catalunya», dins Joaquim ALBAREDA (ed.), *Del patriotisme al catalanisme. Societat i política (segles XVI-XIX)*, Vic, Eumo, 2001, pàg. 105-128.

La nova planta municipal i la seva aplicació a Barcelona, 1718-1720

Una mica abans de la partida d'Ametller s'havia produït la de Patiño, que, tot just engegat el cadastre, era tret del Principat arran de la seva promoció a responsabilitats més altes. I és que l'any 1717 coincidia amb un canvi de rumb notable a Madrid amb repercussions diverses sobre el Principat. Fins el 1716, Catalunya havia ocupat un lloc central dins les preocupacions del govern, descomptat algun parèntesi en el moment àlgid de l'enèsima intriga cortesana. Però l'any 1717, moment de màxima influència d'Alberoni, les guerres van passar a Itàlia, i com que la guerra era el fenomen catalitzador del règim absolutista, el desplaçament de l'escenari comportava una pèrdua de protagonisme. D'objectiu de l'exèrcit reial, Catalunya va esdevenir base per l'atac a Itàlia. Era precisament aquest canvi el motiu de la marxa de Patiño, que, com a intendent de Marina, va organitzar les expedicions italianes que desafiaren la Triple (de seguida Quàdrupla) Aliança, garant del tractat d'Utrecht: primer fou la campanya de Sardenya, el juliol de 1717, i un any després, per les mateixes dates, la de Sicília. La política internacional tornava a deixar la política interior en un segon pla.²⁶

26. Didier OZANAM, «La política exterior de España en tiempo de Felipe V y de Fernando VI», dins JOVER ZAMORA, *La época de los primeros Borbones...*, pàg. 573-593.

El nomenament de corregidor i regidors

Al Principat, mentrestant, i en paral·lel a la irresolució dels problemes de l'Audiència, es perllongava la provisionalitat dels ajuntaments i continuava pendent des d'octubre de 1715 la designació dels corregidors. El capità general pressionava per desbloquejar la situació de les ciutats caps de corregiment i reclamava poder proposar ternes per al nomenament dels regidors. També demanà consell a Ametller el 8 de juliol de 1717 en relació amb la constitució dels ajuntaments, «assí por esta capital (diferenciandola de las demás por su última várvara obstinada defensa i resistència...) como por las demás ciudades y villas que han de ser cavezas de corregimientos». La resposta d'Ametller va ser un cop més tramitada com a proposta pròpia a Madrid el 7 d'agost del mateix any. El capità general recordava els problemes suscitats per l'establiment de l'Audiència i demanava al Consell instruccions concretes respecte a la planta municipal.²⁷

La determinació i la capacitat de treball d'Ametller i Castel-Rodrigo no tenien equivalents a Madrid. La diligència política acostuma a obtenir premi i les decisions que es prengueren finalment al llarg de 1717 augmentaren encara més el poder del capità general i de l'estament militar. En són un exemple els nomenaments de corregidors, que anaren decantant l'elecció a favor de militars. Es confirmava així la que podem considerar excepcionalitat catalana pel que fa a la institució del corregidor. En efecte, per a Catalunya predominà l'anomenada "via reservada", és a dir, la que depenia dels secretaris, en aquest cas el "secretario de Guerra", que, de fet, era un intermediari entre el rei i el capità general. I eren deixats de banda els usos castellans i el procediment regular, la "via ordinària", és a dir, la preferència per corregidors civils subjectes, com a tal jurisdicció inferior, a l'Audiència i nomenats pel Consell de Castella.²⁸

27. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 220, 252-253 i apèndix 23.

28. ESCUDERO, *Los Secretarios de Estado y de Despacho...*, vol. I, pàg. 3-11 i 281-316.

Entre la segona meitat de 1717 i la primera de 1718 totes les places de corregidor van quedar cobertes, i la coincidència cronològica amb els preparatius bèl·lics va fer que tres dels que eren, alhora, corregidors i governadors militars prenguessin el camí d'Itàlia. Era aquest el cas del comte de Montemar, que participà a la primera i a la segona expedicions a les illes italianes, i a l'intermedi va ser nomenat corregidor de Barcelona.²⁹

José Carrillo de Albornoz, comte de Montemar, nascut el 1671 i andalús d'origen, era, abans de tot, un militar de carrera que havia servit a Barcelona des del 1697, s'hi havia establert, havia contret matrimoni amb la filla d'un ciutadà honrat i havia ingressat en l'Acadèmia dels Desconfiats. Es va destacar en la darrera etapa de Guerra de Successió, i el 13 de setembre de 1714 el duc de Berwick li va confiar la presa de l'últim reducte de Cardona. En la primera designació de governadors militars del Principat a l'inici de 1715 va assolir la plaça de Barcelona, que era el segon comandament en importància, immediatament després del de capità general. En l'exercici d'aquest càrrec, Castel-Rodrigo, el juliol de 1716, va haver d'amonestarlo perquè féu empresonar civils sense tenir-ne la competència. En el moment de ser nomenat corregidor de Barcelona, Montemar, pertanyent a l'arma de cavalleria, tenia el grau de mariscal de camp.³⁰

29. Reial Cèdula de 23 de juny de 1718: nomenament i fixació de sous dels corregidors, establiment dels tinents de rei com a substituïts dels corregidors en la presidència dels ajuntaments, sense sou, i fixació del nombre i sous dels alcaldes majors (GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 855-857).

30. Es coneixen moltes dades de la biografia del comte de Montemar en la seva etapa catalana. Múltiples referències a Francesc DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, Madrid, Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopo, 2002, vol. IV; MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 44; Eduard ESCARTÍN, «El corregiment de Barcelona. Notes per al seu estudi», dins *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 1984, pàg. 47-55; GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 557-558 i apèndix 30; Rafael CERRO NARGÁNEZ «Jose Carrillo de Albornoz y Montiel, conde de Montemar: un militar andaluz entre Cataluña e Italia (1694-1725)», dins *Actes del IV Congrés d'Història Moderna de Catalunya (Catalunya i Europa a l'Edat Moderna)*, Pedralbes, 18-II (1998), pàg. 531-538.

A mitjan 1718, amb tots els corregidors ja designats, res no impedia triar els regidors de Barcelona i de les altres ciutats caps de corregiment, i així es va fer amb rapidesa excepcional. El juny de 1718 era designat regidor de Barcelona Francesc de Bournonville, marquès de Rupit. El marquès de Rupit –com Ametller, amb el qual el veurem en contacte– s’havia manifestat com a filipista des dels primers moments i ostentava el títol aristocràtic més antic d’entre els residents a Catalunya. Fóra el president nat del Braç militar de la noblesa si aquest no hagués estat dissolt, però, en tot cas, aquesta preeminència li valgué la posició de regidor-degà de l’Ajuntament de la capital, que s’atorgaria sempre al regidor de més categoria.³¹

La resta de nomenaments de regidors per a la ciutat seguí la mateixa tònica, i el consistori barceloní es va convertir d’aquesta manera en un feu de la noblesa més enlairada del Principat. La condició nobiliària dels seus membres, amb la capacitat d’influència i els privilegis que això comportava, van potenciar el consistori de la capital del Principat i el lideratge del seu cap, el marquès de Rupit.

No era un detall sense importància en aquest context que els càrrecs de designació reial no tinguessin un termini prefixat, però en el cas de Barcelona sovint aquest factor va jugar de manera diferent per al corregidor que per als altres membres del consistori. El caràcter vitalici del regidors es va generalitzar de seguida però l’esmentada subordinació de la carrera militar a la civil va dificultar que passés el mateix amb el cap de l’Ajuntament. Els canvis de destí militar van emportar-se –sovint depressa i de vegades molt lluny– molts dels corregidors de Barcelona, com el mateix Montemar, fet secretari de Guerra el 1737.³²

31. També hi ha nombroses referències al marquès de Rupit a CASTELLVÍ, *Narracions històriques...*, vol. IV. Vegeu també: MERCADER, *Felip VI Catalunya...*, pàg. 431.

32. Una biografia completa dels corregidors de Barcelona, inclosos els destins immediatament posteriors, a GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 557-578. Per a Montemar, que caigué finalment en desgràcia per desobeir les ordres reials en el curs de la Guerra de Successió d’Àustria, vegeu: OZANAM, «La política exterior...», pàg. 627.

A diferència de l'Audiència, la designació dels membres de l'Ajuntament de Barcelona va precedir la legislació específica que havia de determinar la formació de la institució. Però aquesta circumstància afectà de manera desigual les dues components del consistori. El corregidor de Barcelona no es va incorporar al seu lloc fins un any i mig després de constituït el regiment. Era un altre efecte de la disfuncionalitat de la militarització de l'aparell corregimental: les urgències militars primaven sobre les obligacions civils. Els esdeveniments anaven demostrant allò que ja havien previst els assessors del Consell de Castella. A Madrid n'eren prou conscients i hi va haver intents d'anul·lar els nomenaments de corregidor que havien recaigut en militars desplaçats a Itàlia.

La Reial Cèdula de Dotació

Quan, finalment, en la segona meitat de 1718 es va afrontar el tema legislatiu, per a Barcelona es van haver de fer, no una, sinó dues reials cèdules. La primera, particular per a la ciutat, l'anomenada de "Dotación", que assignava els recursos econòmics al consistori, es va promulgar el 16 de setembre per la via directa o executiva del secretari de Gràcia i Justícia, José Rodrigo. La segona, que es va dictar el 13 d'octubre per a Barcelona i les ciutats caps de corregiment, l'anomenada "Instructoria", fou obra del Consell de Castella i seguia el procediment ordinari i tenia com a punt de partença la proposta d'Ametller i Castel-Rodrigo ja esmentada, que havia estat reiterada l'agost de 1718.

És freqüent que, quan un sector de l'administració al servei d'interessos particulars s'avança a un altre i aconsegueix influir en el rei, es produeixen interferències legislatives impensades. En aquest cas, la primera cèdula sostreu i s'apropia un tema clau, que és objecte també de l'informe base de la segona, és a dir, la que anava preparant el Consell de Castella. S'ha vist en això, i en el fet de confirmar la dependència econòmica de l'Ajuntament respecte a la Intendència, la llarga mà de Patiño. En

qualsevol cas, l'instrument, Rodrigo, no era un simple titella, de la mateixa manera que la magra dotació no era tant sols fruit de la gasiveria. Com a fiscal del Consell de Castella el gener de 1716, Rodrigo va ser un dels primers exegetes del Decret de Nova Planta i el responsable de la preparació de la famosa "Instrucción secreta" específica per als corregidors de Catalunya. Se li atribuïa el mèrit d'haver decantat la voluntat del rei a favor de la designació de militars per a aquells càrrecs. Com a secretari de Gràcia i Justícia, Rodrigo apareix rectificat i donant el vist-i-plau a la posterior cèdula instructora.

La nova disposició tenia un títol força expressiu: *Real Cedula de Dotación en la qual Su Magestad establece y declara el nuevo reglamento de gastos anuales del Cuerpo político del Común de la Ciudad de Barcelona con expresión de los Oficios que deven quedar existentes y los que restan suprimidos*.³³

En efecte, després d'una primera part que assigna els sous i relaciona tots els empleats, la segona part enumera les juntes, els càrrecs i els oficis suprimits i encarrega les tasques que feien aquests a l'Ajuntament mateix, és a dir, als vint-i-quatre regidors, de manera solidària o a comissió i torn. Així, i ara de forma irreversible, desapareixien càrrecs de confiança que, al voltant dels consellers, havien exercit tradicionalment els prohoms del Consell de Cent, a títol particular o formant juntes anomenades, pel nombre de membres, Desena, Vintena, Trentena, etc., i també els nombrosos oficis municipals i subalterns que acomboiaven uns i altres.³⁴

Si la supressió de l'antic executiu i de l'assemblea representativa tenia la transcendència política que hem assenyalat, la de càrrecs secundaris i empleats no era menys important en un altre ordre. La simplificació dràstica de l'administració municipi-

33. Aquest document, imprès, es pot trobar inserit a: *AHCB* (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), 1D-I, *Acuerdos*, 1719, f. 3-9. Vegeu Apèndix 1.

34. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 370-387; Manuel ARRANZ, Ramon GRAU i Marina LÓPEZ, «Anàlisi històrica de l'Ajuntament de Barcelona», dins *Documents de treball per a la Carta Municipal. Quadern 3*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1987, pàg. 28.

pal venia a completar el càstig polític. Vint-i-quatre regidors nobles, que no podien decidir si no era de forma solidària i reunits en conclave formal a la Casa de la Ciutat, eren ara el govern, tot el govern de la ciutat.

En efecte, cal no confondre el modus operandi del consistori, la deliberació, comuna a tots els col·lectius, amb la finalitat que li és pròpia, “el gobierno político y económico”, és a dir, prendre decisions que afectaven la vida material de la societat urbana. En conseqüència, el col·legi de regidors era més un gabinet o un consell de ministres que no un cos consultiu o una assemblea legislativa, encara que pugui en determinats moments fer també aquestes dues funcions. Per a la funció que el caracteritzava, semblaria més adequat el nombre de sis consellers que encapçalaven el règim del Consell de Cent que no els vint-i-quatre d'ara, però l'augment era obligat a causa de les tasques administratives que s'han traspassat al consistori.

Ara bé, per aplicar el que s'ha decidit, per avaluar els recursos i trobar solucions a un problema concret, per assegurar la continuïtat de l'acció municipal i per improvisar quan no era possible la demora, un col·legi nombrós, reunit de forma intermitent, sense executiu designat, no tenia més sortida que delegar, fer comissions.³⁵

Com veurem, l'Ajuntament ho farà constantment i de moltes maneres: comissions individuals o col·lectives, comissions permanents o a termini, comissions exercides de forma vitalícia o renovades periòdicament per torn o per elecció, comissions àmplies que s'ocupaven de sectors sencers de l'administració municipal o comissions ad hoc, comissions importants o secundàries, etc.³⁶

La cèdula de dotació preveia aquesta funció de les comissions municipals que, amb els oficis subalterns que havien sobreviscut, serien els gestors permanents de la ciutat. En les condicions

35. Carlos MERCHÁN FERNÁNDEZ, *Gobierno municipal y administración local en la España del Antiguo Régimen*, Madrid, Tecnos, 1988, pàg. 113.

36. ARRANZ, GRAU i LÓPEZ, «Anàlisi històrica...», pàg. 70-115.

que Felip V va prescriure, les comissions eren l'executiu possible i, alhora, el complement necessari de l'escassa burocràcia disponible.

La Reial Cèdula Instructora

Per tant, quan el Consell de Castella va decidir posar un punt final a la deliberació i aprovar les instruccions concretes per establir els ajuntaments de les capitals del corregiment, en realitat per a Barcelona quedava ben poc per decidir. En dos punts claus, com eren els recursos econòmics i els requisits i condicions que havien de reunir els regidors, l'informe del plenari feia constar que no havien estat objecte de discussió per estar ja resolts pel rei. Per la seva part, el corregidor, a les darreries de setembre de 1718 i des d'Itàlia, nomenava alcalde major Oleguer d'Ametller, que era ja regidor.³⁷

Com era habitual, les qüestions d'etiqueta ocupaven una bona quarta part de l'articulat de la cèdula instructora, però es fa difícil passar-les per alt en el cas de Barcelona. La proposta de Francesc d'Ametller havia de respondre a instruccions concretes de Castel-Rodrigo en aquest punt. I, per tant, el protocol va inscriure en la mateixa llei fundacional el menysteniment de la nova institució municipal barcelonina, com corresponia al cos polític d'una ciutat vençuda. No obstant això, l'ordre rigorós de precedència que va haver de ser fixat per als regidors no els negava la consideració que els pertocava a títol personal com a membres de l'aristocràcia. La radicalitat de l'absolutisme i el contractualisme de la societat estamental es revelaven de mal combinar.

Però, tal i com Mercader ja va assenyalar, el cor de la cèdula instructora es dedicava a configurar la relació entre el corregidor i els regidors.³⁸ Dos capítols, el 6 i el 10, eren especialment importants per establir aquesta relació. El capítol 6 estipulava la

37. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 316, n. 182

38. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 89-90

presidència del corregidor, i de quina manera havia de ser substituït en cas d'absència: «Que en los Ayuntamientos presida, y tenga la campanilla el Corregidor, y que en su falta por ausencia, enfermedad u otro impedimento, haya de asistir, y presidir un Teniente suyo, y en falta de uno u otro, haya de presidir el Ayuntamiento el Regidor Decano, y no el que nombrare el Corregidor». El capítol 10 tenia dues parts: la primera atorgava importants competències al regidor degà, sortit del col·lectiu i responsable de dirigir la deliberació fins a la presa d'acords; i la segona establia la capacitat de fer proposicions a favor del corregidor i dels regidors en general. Deia així: «Que al Regidor Decano o más antiguo competa el proponer los negocios en el Cabildo o Ayuntamiento, y responder a las Representaciones en nombre del Común, y mandar sentar y cubrir, y dar licencia para hablar, a las Personas que entran en Cabildo, pero que pueda el Corregidor proponer en el Ayuntamiento los negocios que le parezca, importa y conviene que se traten y confieran, y se de providencia, como tambien que lo pueda hacer cualquiera de los Regidores en un caso u otro, por noticia que tubiere particular, de algun negocio, y ocurrencia digna de tratarse en el Ayuntamiento».

De la mateixa manera que ho va fer per al Decret de Nova Planta, Gay Escoda ha reconstruït minuciosament el procés d'elaboració d'aquesta darrera disposició i la part principal que hi representà Ametller. Val la pena sintetitzar les variacions introduïdes en el capítol 6 pel que fa a la presidència del consistori en absència del corregidor i les modificacions que això va arrossegar en el capítol 10.³⁹

39. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 252-269. L'anàlisi exhaustiva de la cèdula instructora feta per Gay, que tant ens ha servit, cal llegir-la a la llum dels objectius enunciats a la pàg. 30: «Hem pretès [...], a la vegada que seguïem l'evolució del corregidor en el Principat, desagregar acuradament en el major nombre de casos que la documentació ens ho ha permès quines passes i actuacions generaven la producció de la normativa oficial des dels decrets, cèdules i actes acordats als edictes, reglaments i acords declaratius». En aquest cas, a més, s'ha comptat amb la conservació de l'arxiu personal de Francesc d'Ametller, que Gay examina amb la mateixa cura. L'apèndix 25 reproduïx la cèdula, i d'ell procedeix

En la proposta original de Castel-Rodrigo, que data de 1717, redactada –com hem dit– per Ametller, llavors encara a Barcelona, la presidència per defecte s’atorgava a qualsevol persona nomenada pel corregidor entre els seus subordinats, que, fins i tot, podia ser un subaltern, com ara l’alguztir major.

El dictamen fiscal sobre la proposta de Castel Rodrigo fou elaborat per l’inevitable Ametller –incorporat al Consell de Castella i que, mentrestant, havia canviat de parer– i elevat al mateix Consell ja el 1718. Aquí, es proposa que el substitut sigui sempre un regidor, però continua reservant-ne el nomenament al corregidor.

La consulta del plenari del Consell, de setembre de 1718, on també hi era –és clar– Ametller, feia observar que era incompatible amb la categoria nobiliària dels regidors una presidència que podia ser encomanada a una persona de qualitat inferior i s’optava pel dictamen fiscal, és a dir, per un regidor nomenat pel corregidor. A més, a manera de compensació, s’allargava el capítol 10, que originàriament es referia només al regidor degà, i s’afegia una segona part relativa a les facultats de corregidor i regidors.

La redacció definitiva de la Reial Cèdula Instructora és fruit d’una darrera modificació de l’article 6 feta per José Rodrigo, que va salvar la distància entre els dos articles ressenyats i va atribuir la presidència de l’Ajuntament, en defecte del corregidor o el seu tinent, al regidor degà. És la fórmula que finalment va aprovar el privat del moment, Alberoni, i la seva anotació telegràfica va ser recollida literalment en el text final: «el Regidor Decano y no el nombrado por el Corregidor».

La reconstrucció que Gay fa del procés legislatiu ens fa recordar i avala antigues i reputades opinions sobre el funcionament de l’administració setcentista, com ara les de Desdevises du Dezert sobre l’enrevessat procediment del Consell, o la més crí-

xen les citacions dels capítols que fem a continuació. No hi apareix, però, el capítol 20, i es passa del capítol 19 al capítol 21. Per aquesta raó, nosaltres hem reproduït el capítol 20 a l’Apèndix 2.

tica d'Altamira, que feia del 'expedienteo', és a dir, de l'allargament inútil dels tràmits burocràtics, el defecte bàsic de l'administració setcentista i la causa de la seva inoperància.⁴⁰

Val a dir que aquest mètode de treball, l'accidentalitat de moltes de les opinions i la nul·la eficàcia dels filtres burocràtics successius donaven una aleatorietat a la fórmula final que suscita la impressió d'un resultat precari, d'un compromís inestable entre les persones, els partits i els grups d'interessos que poden accedir a la Cort. En aquest context, s'entén molt bé que les autoritats provincials tinguessin la temptació d'impugnar la norma aprovada a Madrid per la via expeditiva de no portar-la a la pràctica i forçar d'aquesta manera la reobertura del procés legislatiu. El desenvolupament de les lleis a través de les modificacions aconsellades per la seva aplicació que, com hem vist, era la via prevista pel Consell de Castella, no era el que feien, doncs, les autoritats *in situ*.⁴¹

En aquest context, la condició social, la inserció professional o la personalitat dels protagonistes esdevenien determinants. La suma o síntesi dels dos capítols comentats de la cèdula instructora subministrava una plataforma a la mida de la categoria i l'orgull de classe del marquès de Rupit. Per contra, sense regatejar-li els recursos en les situacions d'excepció –la discrecional-

40. Georges DESDEVICES DU DEZERT, *La España del Antiguo Régimen*, Madrid, Fundación Universitaria Española, 1989, pàg. 298-304. Rafael ALTAMIRA Y CREVEA, *Historia de España y de la civilización española*, Barcelona, Sucesores de Juan Gili, 1929, 4a ed., vol. IV, pàg. 181.

41. GARRIGA, «El corregidor en Cataluña...», pàg. 576: «la lectura de la obra de Gay sugiere que la condición de los agentes llamados a velar por su cumplimiento y el procedimiento seguido para su ejecución determina lo que sea derecho en cada caso: después de todo, el orden jurídico de Cataluña a lo largo del siglo XVIII dependió del *status* militar de su entramado institucional (y no éste de aquél). Así pues, jugando con esos mismos términos, bien podría decirse que el problema jurídico fundamental del período no se localiza en el campo de la creación sino en el terreno del cumplimiento del derecho». El desplaçament des de la creació del dret cap al compliment del dret que fa Garriga sembla adequat als fets que Gay ha reconstruït, com ara el procés d'elaboració de la cèdula instructora que aquí es tracta. Ara bé, la distinció entre creació i aplicació, útil des d'un punt de vista analític, pot amagar la inextricabilitat de les relacions entre les dues fases i la constant retroalimentació entre una i l'altra.

tat era il·limitada pel que fa a la repressió, com sabem-, la instructora donava al corregidor un paper restringit en les situacions ordinàries.

En efecte, una sèrie d'articles de la cèdula delimiten amb precisió les competències del corregidor. El capítol 13, contra el parer d'Ametller –que havia repetit els termes de l'informe per al Decret de Nova Planta–, limità el vot del representant reial: «Que el Corregidor no tenga voto en las Deliberaciones y Acuerdos del Ayuntamiento, sino en caso de paridad, y si los votos se dividieren deba atender a la mayor parte, menos que reconosca ser cosa notoriamente injusta, y que no conviene que se execute».

Un altre article, el 19, atorgava als regidors el “gobierno político y económico” sense fer esment per res del corregidor i conferia al plenari la facultat de fer ordenances amb l'advertiment «se han de pregonar no en nombre de los Regidores, y Regimiento, sino del Corregidor, y Justicia a quien toca».

Hi ha un contrast evident amb les estipulacions del Decret de Nova Planta relatives a la funció de govern atribuïda al capità general i l'Audiència. Aquí el govern és a mans del consistori, que, a més, privat de qualsevol competència jurisdiccional, es configura com un òrgan especialitzat en la funció executiva i administrativa. La justícia, en canvi, pertoca al corregidor, i les seves facultats ordinàries –l'esmentada respecte de les ordenances, però també la de jutjar els regidors– tenen a veure amb la definició jurisdiccional de l'encàrrec. Així, es posa de manifest el contrasentit de la militarització del càrrec de corregidor al Principat i és oportú portar a col·lació les raons que adduïen Ametller i Patiño per rebutjar l'establiment d'una Chancilleria al Principat i preferir una Audiència. Essent la primera un tipus de tribunal independent del poder militar, però necessitat d'aquest per fer complir les seves disposicions, els dos informants pressuposaven que els conflictes serien constants, perquè els militars difícilment es prestarien a fer complir el que decidien uns altres. Efectivament, serà això el que abonarà el conflicte entre corregidor i regiment que veurem a Barcelona.

Però l'analogia entre el corregidor i el capità general o entre el conflicte del primer amb el consistori i del segon amb l'Audiència no pot anar més enllà. Hi ha similituds reals entre els dos casos: la divisió entre militars i civils, tan aguditzada en la situació del Principat; el fet de ser un conflicte entre filipistes incondicionals; i la voluntat reial segrestada, perquè no pot indisposar-se ni amb els uns ni amb els altres. La resta de les circumstàncies és, però, diversa.

La primera d'aquestes circumstàncies diferents, i la que ara ens interessa destacar, és la claredat i precisió –relatives, és clar– de la legislació reguladora de les relacions entre corregidor i Ajuntament. Ho confirmen les regulacions i puntualitzacions que la cèdula instructora feia de les qüestions formals però que la història anterior del municipi barceloní havia demostrat essencials en el manteniment d'una certa autonomia, com ara la secretària i l'arxiu de l'Ajuntament, que pertanyen a aquest i són declarats, expressament, com a no particulars del corregidor. Probablement, aquestes puntualitzacions foren redactades per algú que coneixia molt bé com els capitans generals s'havien muntant el seu propi aparell de govern apropiant-se dels recursos de l'Audiència.

Finalment, cal consignar que, a diferència de la cèdula de dotació, la instructora ignora completament comissions i oficis, i –com veurem– aquesta mancança tindrà conseqüències immediates.

La constitució de l'Ajuntament de Barcelona

El 6 de desembre del mateix any de 1718 es va constituir l'Ajuntament de Barcelona sense corregidor i sense alcaldes majors, perquè el Consell de Castella havia d'aprovar encara la designació d'Oleguer d'Ametller feta pel comte de Montemar, i aquest no havia decidit el segon alcalde i no en farà el nomenament fins el setembre de 1719 a favor de Josep Francesc d'Alòs i Rius. Va presidir el tinent del rei, i des del primer moment les diferències entre el consistori i el corregidor interí es posaren de

manifest. Com que aquest és un militar, castellà, i a més, malcarat si jutgem per algunes manifestacions transcrites per les fonts, protagonitza un enfrontament amb el consistori a la primera sessió.

Ara bé, a final de gener el capità general eximí el militar d'assistir a l'Ajuntament. Castel-Rodrigo comunicà a Rupit que, ocupat el tinent del rei en la supervisió de les fortificacions, el substituirà en la presidència de l'Ajuntament l'alcalde major Oleguer d'Ametller, que acabava de jurar el càrrec. En efecte, l'any 1719, la presidència efectiva es repartí entre l'alcalde major –més de la meitat de les sessions: 111 sobre un total de 197–, el regidor degà –una quarta part: 47 sessions–, mentre el tinent del rei en suma tan sols 32 sessions, seguit per 8 sessions presidides pel regidor *antiquior* com a substitut del regidor degà. La tònica de l'any 1720 serà la mateixa. Les dades de Cerro mostren que, en realitat, la presidència del consistori no recaigué quasi mai en els titulars militars.⁴²

De manera molt similar a allò que havia passat a l'Audiència, la posada en marxa del consistori provocà també divisió interna. Les discussions entre els regidors a propòsit de l'abast de les reials cèdules i de la persistència dels antics usos omplen els primers dies i foren prolixes i agres. L'assignació de comissions i oficis es va allargar, dificultada per diferents interpretacions, que també posaven en qüestió el paper del corregidor.

Es destaquen en aquesta conjuntura dues propostes reivindicatives de Rupit presentades a començament de l'any, el 14 de gener de 1719. La primera invoca solemnement la que denomina “Real Cédula Gubernativa del Cuerpo Político de esta Ciudad”, és a dir, la coneguda més modestament com a “Cédula Instructoria”, perquè vol donar compliment al seu capítol 21, que preveu la recopilació de privilegis i ordenances de l'antiga ciutat

42. Rafael CERRO NARGÁNEZ «Assessors del veguer i alcaldes majors: una transició problemàtica per Barcelona (1714-1720)», dins GRAU (coord.), *El segle de l'absolutisme, 1714-1808...*, pàg. 132-133. Rafael CERRO NARGÁNEZ i Pere MOLAS RIBALTA, *La presidència de l'Ajuntament de Barcelona (1718-1808)*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2003 (*Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona*, 13), pàg. 10.

per a la seva reforma o confirmació. Una comissió de regidors se n'ha d'encarregar, i, entre ells, figura el baró de Granera. La segona la coneixem perquè el 13 de febrer de 1719, el capità general trasllada a l'Ajuntament la resposta positiva de Madrid. El document transcriu la demanda feta al rei: «suplicava de poderle representar lo que se ofreciere al Ayuntamiento por carta como lo executan los Ayuntamientos de Castilla». S'ha demanat, doncs, el reconeixement del dret a adreçar-se directament al rei sense passar pel capità general.

Totes dues demandes fan servir ja la fórmula que els ajuntaments borbònics utilitzaran fins a la seva desaparició i que la invocació als ajuntaments castellans retrata tan bé: d'una banda, la declaració expressa d'acceptació del nou sistema absolutista sense cap recança manifesta, i, de l'altra, el rebuig decidit de l'aplicació de mesures d'excepció que anorreen la relativa autonomia del regiment en el cas de l'Ajuntament de Barcelona.⁴³

El mes de maig de 1719 el Reial Acord dictà una disposició que, amb caràcter arbitral, volia dirimir les diferències entre el corregidor interí i el consistori de Barcelona. Es va fer extensiva a tots els ajuntaments caps de corregiment.⁴⁴ Els seus quatre punts no eren negligibles i omplien buits de la cèdula instructora o en reiteraven i desenvolupaven alguns aspectes. Així, el primer es referia a la formació de comissions que –s'afirma– són competència del plenari i no del corregidor; el segon tractava una qüestió de detall no prevista però que no sembla objecte de disputa; el tercer repetia en els mateixos termes el capítol 6; i el quart establí que el corregidor «no abra ni lea privadamente» los papeles enviados al Ayuntamiento. En conjunt, el document és significatiu perquè afronta aspectes que seran objecte d'oberta polèmica de seguida.

43. AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1719, f. 81v-82r, 14 de gener; també f. 117, 13 de febrer, paper inserit signat pel capità general, Castel-Rodrigo.

44. La disposició a: AHCB, 1D-IV, *Político: Representaciones*, 1719, f. 180-181v; la comenta GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 269.

Però, al bell mig d'aquesta consolidació del règim que suposa la formació dels nous ajuntaments a Barcelona i arreu del Principat, a la primavera i estiu de 1719 la política exterior agressiva d'Alberoni, que ha desvetllat les fúries de les potències signatàries d'Utrecht, fa trontollar la dominació borbònica al Principat i retrotreu tot a un escenari que semblava superat. El capità general ha d'abandonar Barcelona per tractar de contenir l'atac dels aliats, primer a Navarra, després al mateix Principat, i les potències enfrontades ara a Felip d'Anjou no dubten a suscitar expectatives de restauració de l'estat de coses anterior a l'Onze de Setembre. A l'octubre, havent tornat de Navarra, Castel-Rodrigo emetia un judici desencantat i radical sobre la situació del Principat: «la experiencia hace ver perdida en Cataluña aquella pública quietud, que tanto deseé establecer i tanto convenía».⁴⁵

El desenllaç, tanmateix, fou tan sobtat i atzarós com l'esclat inicial. El mes de desembre, Felip V opta per la pau, Alberoni és despatxat i, el gener de 1720, el monarca espanyol s'adhereix a la Quadrupla Aliança. El comte de Montemar recull el seu despatx de corregidor a Madrid el mes d'abril, i el maig de 1720 arriba a Barcelona. En aquest moment ha estat nomenat inspector de cavalleria. En el nou ambient de relativa contemporització auspiciat per les negociacions de pau en curs, el corregidor rep instruccions precises del Reial Acord, que, seguint la seva línia, vol prevenir nous conflictes amb l'Ajuntament.⁴⁶

45. Joan MERCADER I RIBA, *Els Capitans generals...*, pàg. 76-77, n. 65.

46. La carta de l'Audiència al corregidor a: ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), Audiència, Acordadas, reg. 8, f. 38.

El conflicte entre l'Ajuntament i el corregidor, 1720

El clima d'incertesa política a les altes esferes s'accentuà en la segona part de 1720. Les negociacions entre les grans potències s'anaven allargant i pel juliol el rei manifestà la seva intenció d'abandonar el tron i, encara que no farà efectiva l'abdicació fins el 1724, tot l'episodi, mai ben explicat, contribuï a crear confusió. S'hi ajuntà una nova substitució temporal del capità general entre maig i desembre.

Ara bé, l'estiu de 1720 un problema reclamava l'atenció de totes les autoritats de Barcelona, l'esclat de la pesta de Marsella. Va coincidir amb la presa de possessió del comte de Montemar com a corregidor de Barcelona.

La pesta de Marsella i el problema de la gestió sanitària

En el moment de la constitució de l'Ajuntament borbònic, s'havia aplicat al peu de la lletra la retallada de personal decretada per la cèdula de dotació. Desapareixia d'aquesta manera l'organització encarregada de prevenir i combatre les epidèmies. Quedà abolida la Dotzena del Morbo, una comissió creada pel Consell de Cent i assessorada per facultatius, que tenia com a càrrecs executius el batlle del morbo i el guardià del port, i que havia disposat d'un nombre elevat de subalterns.⁴⁷ En el seu lloc

47. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 333, explica que el batlle del morbo «en temps de contagi inspeccionava les embarcacions del port, procedents d'indrets sospitosos, amb l'ajut de metges i cirurgians de la ciutat».

es posaren dos regidors encarregats conjuntament de la gestió de la sanitat per comissió de l'Ajuntament, mentre que l'ofici de guardià del port, l'únic subsistent, s'acumulava al càrrec de capità del port, que rebé els recursos tradicionalment assignats a aquella funció, però que depenia de l'intendent del Principat.⁴⁸

La supressió no havia suscitat cap problema el 1718, però les insuficiències del recanvi es van revelar tan bon punt l'amenaça d'epidèmia planà sobre la ciutat. La comparació amb l'antiga administració esdevingué inevitable, i l'Ajuntament tractà de reconstruir l'organització anterior per poder fer front a l'epidèmia. A la darrerria de juliol, l'Ajuntament creà una Junta de Sanitat formada per regidors i facultatius, demanà suport econòmic a l'intendent i restaurà de fet la funció del batlle del morbo, que hauria de ser assumida per cadascun dels regidors en torns personals successius.⁴⁹

Poc després, el 12 d'agost, Montemar s'incorporava a l'Ajuntament amb estrèpit. El flamant corregidor i el regidor degà es van enfrontar de manera oberta a propòsit de les garanties que el militar havia d'oferir en l'exercici del seu càrrec.⁵⁰ L'arribada del titular comportà canvis en la presidència efectiva perquè Montemar optà per estar present en el consistori i fer-hi un paper actiu.⁵¹

48. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1719, f. 35; *MERCADER, Felip V i Catalunya...*, pàg. 383.

49. Les reunions de la Junta de Sanitat del dia 27, a *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 336-338; del dia 29, f. 339v-340; del dia 30, f. 340-341; del dia 31, f. 345-346. Alfons ZARZOSO, *Prevenció epidèmica i salut pública a la Barcelona del segle XVIII*, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives, Universitat Pompeu Fabra, 1994 (tesi de llicenciatura), ha estudiat la documentació emanada de la Junta de Sanitat entre 1720 i 1820 i cita la creació, el setembre de 1720, d'una Suprema Junta de Sanidad dins del Consell de Castella que funcionava sense metges i que apareix com a responsable, el 1721, d'un edicte publicat a Barcelona amb un títol explicatiu: *Edicto General comprehensivo de todas las Reales Provisiones y ordenes y de los Edictos, Instrucciones y Providencias generales, dadas en este principado de Cataluña para preservarle y resguardarle de la Peste o contagio que afflige la Provenza*. Inclou, segons Zarzoso, les darreres providències emeses per la Junta de Sanitat de Barcelona el 5 i el 26 d'agost.

50. Per a la confrontació de la presa de possessió: *MERCADER, Felip V i Catalunya...*, pàg. 311-312.

51. CERRO i MOLAS, *La presidència de l'Ajuntament de Barcelona...*, pàg. 17, detallen que el comte de Montemar, que fou corregidor de Barcelona fins juliol de 1727, presidí l'Ajuntament vint-i-nou vegades, totes el primer any, entre el 13 d'agost i

El dia 16 o 17 d'agost, el baró de Granera, regidor de torn en funcions de batlle del morbo, que autoritzava o denegava l'entrada de les embarcacions al port un cop registrades pel personal sanitari a les seves ordres, va ser empresonat per ordre de Montemar. El primer apartat de la reial cèdula promulgada el 31 d'octubre de 1720 per posar punt final a la disputa entre l'Ajuntament i el corregidor, que reproduïm en apèndix, és una narració detallada de les circumstàncies de l'empresonament del regidor.⁵²

El baró de Granera havia rebut ordres contradictòries de l'Ajuntament i del corregidor, i, obligat a decidir sobre un cas urgent, encara que va mirar de contentar les dues parts, acabà aplicant les directrius que tenia de l'Ajuntament i que li semblaven més adequades a la situació. És per això que el corregidor va fer-lo empresonar sota l'acusació de desobediència a la superioritat.

La narració, tanmateix, justifica tothom: el corregidor només executava una ordre que venia del capità general; i l'Ajuntament havia fet el mateix. El conflicte s'havia originat perquè es tractava d'ordres successives que corresponien a informacions diferents i, per això, es contradien. A més, la informació més recent no havia arribat al capità general, qui, de lluny estant, no podia seguir els avatars concrets. El corregidor tampoc no havia manifestat que actuava com a delegat del capità general i es podia pensar, doncs, que actuava per iniciativa personal i atribuint-se unes competències que no tenia. L'Ajuntament, que complia unes ordres primeres que el capità general li havia comunicat directament, podia esperar que la contraordre li arribaria pel mateix procediment.

El fet és que va prevaler la raó de la força. El capità general interí aprovà la detenció del regidor. I l'Audiència que, demos-

el 8 de novembre de 1720. El nombre de vint-i-nou sessions presidides és molt reduït, però converteix Montemar en el corregidor que més sessions va presidir fins el 1790, moment en què la presidència de l'Ajuntament pel corregidor es va fer més habitual.

52. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 652-661. Vegeu l'Apèndix 4.

trant independència, havia admès en el seu tribunal el mateix dia el recurs del consistori contra l'empresonament –votat en una reunió extraordinària del consistori sense la presència del corregidor el dia 18–, va rectificar immediatament a la vista de les explicacions que proporcionaven els caps militars. El recurs de l'Ajuntament a les màximes autoritats provincials el dia 22 va quedar sense resposta. El capità general en funcions va optar per esperar la resolució del rei, sabent que l'Ajuntament havia acudit a ell.

El projecte municipal del corregidor i l'oposició dels regidors

Amb el baró de Granera a la presó, el consistori intentava el dia 21 reforçar la seva posició i prenia mesures per dotar a la Junta de Sanitat d'un estatut molt precís.⁵³

Montemar va respondre directament el 27 d'agost amb un document de vint-i-un punts, una mena de reglament que proposava a la discussió de l'Ajuntament. La intenció apuntava molt amunt: volia utilitzar l'incident i la desautorització de facto de les autoritats provincials a l'Ajuntament barceloní per fixar les normes de funcionament del consistori municipal segons el seu criteri personal.⁵⁴

Dos temes molt diferents apareixien així, a la pràctica, íntimament lligats: d'una banda, l'esforç d'organització del consistori per ser operatiu en una situació difícil, i de l'altra, l'enfrontament amb el corregidor per defensar la seva parcel·la de poder. Els llibres d'acords permeten seguir els arguments dels dos bàndols i els cops d'efecte que els acompanyen. En el debat obert el mateix dia 27 d'agost i, més concretament, en l'acord d'impugnar els vint-i-un punts, que es van anar desgranant un darrere l'altre,

53. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 444 (21 d'agost). Aquest estatut avança els principis que, immediatament després, el consistori defensarà enfront del corregidor.

54. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 448-451v (27 d'agost). Vegeu l'Apèndix 3.

l'Ajuntament, seguint el model de la Junta de Sanitat, prefigurà uns comissionats o comissions subordinades al plenari, que podien decidir en el marc de les ordres rebudes prèviament i que, si creien necessari un ple extraordinari, havien d'acudir al corregidor, només per demanar-ne la convocatòria. Són comissions, doncs, delegades del consistori, orientades i controlades per aquell, i responsables davant seu, i sobre les quals el corregidor no tindria més coneixement o influència que la derivada de la seva presència a la reunió plenària, que era el modus operandi del col·lectiu. El govern local encomanat a l'Ajuntament presidit pel corregidor apareixia d'aquesta manera diferenciat, encara que connectat, amb el govern territorial, responsabilitat exclusiva del corregidor; tots dos igualment sotmesos a les autoritats superiors de la província.

En canvi, el comte de Montemar volia que les comissions municipals, en cas de ser presidides per ell com a corregidor, poguessin prendre decisions de forma autònoma; i, no presidides per ell mateix, s'hi haguessin d'adreçar perquè prenguéssin, a discreció, la decisió de convocar o no el consistori. En qualsevol cas, deixava a qui tenia la competència la mera ratificació formal d'uns acords elaborats bandejant-lo. Pel que fa a les comissions individuals o als oficis exercits per torn pels regidors o a les iniciatives que a títol personal aquells poguessin proposar, la prescripció era la mateixa: havien d'informar el corregidor i executar el que aquest ordenés. Segons aquest disseny, al corregidor, autoritat territorial, s'ha afegit el corregidor, autoritat local que disposa lliurement dels recursos de l'Ajuntament i s'apropia de les seves competències. Com a comandament militar vinculat de manera estreta al capità general, farà arribar directament la voluntat d'aquest fins al nivell inferior de govern, prescindint del regiment.

L'enfrontament no es limita a les comissions municipals, perquè Montemar tenia la voluntat de tocar-ho tot, des de la presidència del consistori fins al control de la secretaria i l'arxiu, qüestió sempre recurrent.

Si comparem les diferents posicions, hom pot arribar a la conclusió que l'Ajuntament s'acollia a la legalitat establerta per les

cèdules de dotació i instructora, i així ho diu expressament; mentre que el corregidor, sense dir-ho i amb el recolzament més o menys obert del capità general interí, volia imposar una altra 'nova planta municipal'.

L'Ajuntament prengué l'acord d'impugnar els vint-i-un punts del corregidor i el va convertir en un memorial al Reial Acord el dia 30. El mateix dia 27 es van prendre altres acords, com ara recórrer un cop més al rei i escriure al governador general del Consell de Castella per raó del càrrec i a Francesc d'Ametller, de qui era lògic esperar un interès personal en la confirmació de la vigència de la Reial Cèdula Instructora.⁵⁵ L'autoritat i la capacitat d'influència sobre els afers catalans que ja tenia el magistrat s'havia consolidat el 1719, quan, en el repartiment de temes que el Consell practicava, li va ser assignada la correspondència amb el Principat.

L'antagonisme personal del corregidor i del regidor degà fou sovint la nota dominant, tant en aquesta discussió com en les que seguiren. Als esmentats memorials municipals enviats a Madrid, Rupit hi afegí un de particular seu, firmat com a regidor degà, una iniciativa que repetirà més vegades en un intent de mantenir una comunicació sempre oberta amb l'Audiència a Barcelona i amb el Consell i Ametller a Madrid.⁵⁶

Al llarg dels episodis següents el disseny constant del corregidor va ser minar de totes les maneres possibles la preeminència del degà. Volia que aquest, com qualsevol altre regidor, s'hagués d'encarregar d'alguna comissió particular, però Rupit s'hi va resistir, perquè –manifestava– com a regidor degà la seva competència era general.⁵⁷

55. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 451v-453. Vegeu novament l'Apèndix 3.

56. *ACA*, Audiència, Villetes, reg. 365, 1720-1721, f. 40v-49v. Mercader, que coneix tot l'afar de 1720 a través de les fonts de l'Audiència, cita dues vegades, a *Felip V i Catalunya...*, pàg. 84, n. 210, i pàg. 86, n. 217, el registre referenciat, foli 49, com si fos un memorial de Rupit. El registre conté diferents documents de procedència municipal referits als fets, entre ells el memorial de Rupit, però aquest és als f. 48v-51.

57. Alguns d'ells a *MERCADER*, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 84, n. 210; un altre, a pàg. 362, n. 72. La resposta literal del regidor degà al corregidor, que no volia eximir-lo de les comissions municipals, diu així: «Quien lleva el peso de todo no deve encargarse de particulares» (*ACA*, Audiència, Villetes, reg. 365, 1720-1721, f. 48v-51).

Pel setembre, hi hagué noves protestes de l'Ajuntament contra Montemar, motivades aquest cop perquè el corregidor havia assignat als alcaldes majors la facultat de fer pregons sobre neteja en relació amb la por al contagi, facultat que corresponia als regidors obrers.⁵⁸

A començament de novembre, Montemar continuava la tasca de descalçar el seu contrincant i provava de posar-li en contra el regiment mateix. Invocant aquesta vegada el capítol 10 de la cèdula instructora, recordava la capacitat de qualsevol regidor per presentar i enregistrar en el nom propi una proposta, i condemnava la pràctica que s'anava imposant d'enregistrar-les sempre en nom del regidor degà.⁵⁹

La reafirmació reial de les competències del consistori

El dia 8 de novembre de 1720, Montemar, presidí una sessió de l'Ajuntament per darrera vegada, i és que el dia 13 van arribar a l'Ajuntament, a través del Reial Acord, que n'encarregà el compliment, dues reials cèdules promulgades a Madrid un mateix dia, el 31 d'octubre.

La coincidència de la datació ha propiciat una repetida confusió de la historiografia entre aquestes dues cèdules. Una d'elles tenia un contingut més general. Era una cèdula «en que Su Magestad se sirve declarar diferentes puntos del gobierno político y economico de esta ciudad de Barcelona y su Ayuntamiento». I en qualitat de complementària de la legislació fundacional de

58. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 480-485. Eduard ESCARTÍN, «El corregiment de Barcelona. Notes per al seu estudi», dins *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 1984, pàg. 53, menciona aquesta pretensió i conclou: «En aquest incident sembla que es vol reproduir la dicotomia existent entre el capità general i l'Audiència i en general entre militars i civils. En efecte, trobem la mateixa proclivitat del corregidor a donar edictes en el seu nom considerant l'Ajuntament com un consell consultiu de la seva autoritat».

59. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 630-630v.

1718, aquesta disposició va aparèixer extractada en la compilació de Sanmartí.⁶⁰ L'altra cèdula del 31 d'octubre tractava un punt molt concret, les facultats dels regidors obrers, i era la resposta a la disputa sobre els pregons de neteja del mes de setembre.⁶¹

De la primera cèdula, ja hem esmentat el contingut del primer apartat, relatiu a l'empresonament del baró de Granera que acabava amb una resolució taxativa, en aplicació de l'article 47 del Decret de Nova Planta: el rei dona la raó a l'Ajuntament i desautoritza el corregidor, que no té potestat per fer empresonar un regidor. El segon apartat, que es refereix a un altre incident similar, entra en el fons de l'assumpte: admet que la pretensió del corregidor era donar ordres directament al regidor de guàrdia en el port i ser personalment informat per aquell dels detalls del servei. Igualment el rei confirma com ajustada a la llei la posició de l'Ajuntament, i recorda al corregidor que el regidor afectat actuava com a comissionat del consistori, l'únic al qual estava obligat a donar explicacions.

La resta dels apartats, fins a nou, són la resposta als vint-i-un punts del comte de Montemar. El govern de Madrid intervé en la discussió que, a l'entorn de l'estructura del govern de la ciutat,

60. AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 652-661. Vegeu l'Apèndix 4. Antonio SANMARTÍ, *Colección de órdenes relativas a la Nueva Planta de la Real Audiencia de Cataluña; a la Real Cédula instructoria dispuesta para las Ciudades y cabezas de Partido; al Reglamento formado para todos los Pueblos del Principado; al Real Catastro y al Establecimiento de los Diputados y Personero del Común*, Lérida, s.d.

61. AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 662-665. Vegeu l'apèndix 5. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 85, glossa en el text la primera de les dues cèdules esmentades, però en la nota corresponent (n. 211) dóna la referència de la segona. La coincidència de la data de les dues disposicions i el fet que la referència procedeixi d'una font secundària expliquen la confusió. Hi ha també al text principal un lapsus perquè s'assenyala que aquesta reial cèdula de 1720 és complementada per la instructora de 1718, quan es voldria dir el contrari. L'episodi protagonitzat per Montemar i la decisió del rei a favor de l'Ajuntament tenen un paper important en l'anàlisi de Mercader perquè fonamenten un tret clau de la seva descripció del funcionament de l'ajuntament borbònic, la presidència efectiva del consistori per part del regidor degà, mentre que el corregidor seria «un mut espectador, simplement, encara que símbol –la seva inel·ludible presència– de l'acatament del comú a l'absolutisme sobirà» (pàg. 90).

ha contraposat el corregidor al regiment des del moment mateix de la presa de la possessió.

Si Ametller va ser l'encarregat de preparar aquesta resposta, cal dir que va aprofitar l'ocasió per imposar una interpretació literal de les disposicions de la instructora, a la qual tan destacadament havia contribuït, i d'aquesta manera va avalar la postura de l'Ajuntament barceloní, com havia fet anteriorment amb els magistrats catalans de l'Audiència. Però a diferència de la instructora, la disposició de 1720 baixa als detalls nimis però reals del funcionament del consistori, i ha de parlar de comissions i d'oficis municipals. El que diu no és nou, però desenvolupa fins a les darreres conseqüències el que s'havia estipulat d'entrada, i introdueix, a manera de justificació, algunes consideracions pragmàtiques que encaixen bé en aquest nivell de plantejament.

El tercer apartat cita la pretensió del corregidor «a que no pueda haver el Ayuntamiento, ni Junta de Regidores, sin que assista el Corregidor, o sus Thenientes, a presidirla, y que no se ha de tratar ningun negocio, en forma, sin la asistencia del que hubiere de presidir». I la cita per rebutjar-la. Respecte a les reunions del plenari, es limita a recordar els termes del capítol 6 de la instructora: el regidor degà pot presidir, en absència del corregidor i dels seus tinents. Respecte a les juntes de regidors, encara que es proclama que s'han de regular de la mateixa manera que les reunions del consistori, de fet estableix que no és necessària la presència dels delegats reials per reunir-se, perquè aquest requisit entorpiria el funcionament normal de l'Ajuntament.

El quart apartat raona la negativa anterior. No cal nou permís del corregidor per reunir les juntes perquè l'Ajuntament, presidit per ell o els seus substituïts, ja ha donat el permís en el moment d'encarregar la comissió. Aquesta és l'autorització perquè les comissions importants, que són permanents, es puguin reunir lliurement en funció de les necessitats o de la dinàmica pròpia.

El sisè apartat ha de determinar la competència del corregidor sobre els regidors que exerceixen una comissió municipal. I per

argumentar la posició que s'ha pres, negativa per als interessos del corregidor (es diu que els regidors no han d'obeir les ordres d'aquest, si són contràries o diferents de les donades pel consistori), es recorden explícitament les prescripcions limitatives sobre el vot del corregidor dins el consistori municipal («no tiene voto el Corregidor, segun el capítulo 13 de la referida Real Cedula Instructoria, menos en el caso de paridad, o que reconozca el Corregidor, ser cosa notoriamente injusta, y que no conviene se execute, o que haya orden superior en contrario») per fer-les extensives a les reunions de les comissions. Hi ha una compensació per al corregidor, perquè se li reconeix capacitat de donar ordres als regidors «en lo tocante a su Oficio, y empleo». S'obria així una esclatxa a les pretensions del corregidor perquè se li assegurava l'accés, la possibilitat d'influir i el control dels regidors a títol individual, i això que no era pas poc en cas de necessitat. Com ja s'endevinava que aquesta clàusula seria una font de conflictes futurs, s'aconsellava acudir a la mediació al Reial Acord.

L'apartat novè completa el disseny de l'organització i tracta de la relació entre el corregidor i els empleats a propòsit dels escrivans de la secretaria municipal. Es reitera que el corregidor ha de tenir accés als papers «pero sin sacar sus Originales del Archivo, ni de los Oficios, por los inconvenientes, que pueden seguirse en su perdida, o extravio, ni quedar tampoco al arbitrio de los Escrivanos, el que sin noticia de la ciudad los franqueen». A diferència dels regidors, no es facilita la relació directa entre el corregidor i els empleats, que fàcilment es convertiria en una relació de subordinació.

La resta dels apartats que no hem ressenyat –cinquè, setè i vuitè– tenen un sentit general molt clar: el Consell no admet la disciplina rígida que el corregidor volia imposar a les reunions del consistori i prefereix, per raons pragmàtiques, la manca de regulació d'un seguit de punts que queden d'aquesta manera a l'arbitri de la institució.

En suma, com tantes vegades constatem, el Consell feia equilibris però, com a institució, l'Ajuntament guanya i confirma la

seva autonomia en la gestió ordinària de la ciutat. Per això, aquesta reial cèdula quedarà incorporada, juntament amb les disposicions fundacionals –la cèdula de dotació i la instructora–, com a referència rellevant en els recursos que hagué de fer el govern municipal barceloní al llarg del segle.

La segona cèdula, també promulgada a Madrid el 31 d'octubre i també subscripta per l'Audiència el 13 de novembre, responia aquesta vegada a un recurs del mateix corregidor al rei el 14 de setembre de 1720, sobre el qual l'Audiència havia fet l'informe corresponent. El que veiem ara en directe és la visió del corregidor. El començament del seu escrit, que el Consell transcriu, és ben expressiu: el corregidor, que s'atribuïa sense contemplacions la gestió directa de les mesures preventives del contagi, justifica l'edicte de neteja que ha promulgat sense consultar ningú per la inacció de l'Ajuntament des de 1718, encara que –diu– el seu tinent s'havia esforçat a posar-hi remei. A més, «en la Ocasión presente, con la immediación del contagio que se padece en Marcella, entrando dicho conde en el empleo de Corregidor y hechoso cargo de quanto toca a este manejo, havia mandado publicar el edicto del que remitia copia logrando la acceptació Universal de los Moradores de essa Ciudad». Tanmateix, l'oposició dels regidors l'ha obligat a demanar instruccions a Madrid.

El Consell respon amb una disposició «por la qual desaprobamos el haverse hecho y publicado el mencionado edicto y lo obrado en él por el dicho Conde de Montemar de su sola y propia authoridad y mandamos se revoque». S'encarrega l'elaboració d'un nou edicte de neteja al plenari –amb el corregidor, s'entén–, i publicar-lo després en nom d'aquest, com era previst. La lletra i l'esperit són els mateixos que els de la primera cèdula. D'aquesta manera casuística es precisava que les competències del corregidor són solidàries o inseparables de les competències de govern de la ciutat que exerceixen els regidors reunits en consistori de forma periòdica.

Però la claredat i la rotunditat del pronunciament de Madrid no són garantia de l'execució de les ordres dictades. Només cal

recordar que la cèdula instructora ja s'havia presentat com a complement i desenvolupament del Decret de Nova Planta «para evitar las dificultades y reparos que suelen retardar mi Real Servicio y bien público», com es reconeixia en el preàmbul. I tampoc aquestes dues disposicions de final de 1720, que també són complement d'aquella, no van posar el punt final a la discussió ni als conflictes. Val a dir que aquesta pràctica era habitual, perquè no semblava sorprendre els contemporanis i podia coexistir sense contradicció aparent amb la proclamació constant de la sobirania absoluta del monarca i de l'obediència obligada.

L'allargament del conflicte competencial, 1720-1726

Un cop publicades les dues reials cèdules (el Reial Acord havia demanat certificació del registre municipal, que té data del 6 de desembre), el corregidor, que ja no compareixia per l'Ajuntament, va evitar aparèixer com a derrotat. El 16 de desembre es va negar a firmar el pregó de neteja que havia de substituir el que havia fet ell, i, per evitar la desobediència a una ordre reial, va pretendre que signessin els seus tinents.

En la mateixa línia de posar per davant els tinents se situa un episodi controvertit del mateix mes. Montemar va al·legar el seu nomenament com a inspector de cavalleria per demanar ser substituït en el càrrec de corregidor per un dels seus tinents de manera permanent. L'ascens no era un fet recent, i el Consell de Castella va considerar inaudit que exercissin un càrrec el corregidor i el seu tinent alhora. Només l'absència de la ciutat del titular –deien els magistrats– justificava la seva suplència pel tinent, que, per definició, havia de ser temporal. Desconcertats, els membres del Consell atribuïren la sol·licitud a motius econòmics.⁶²

La continuïtat del conflicte els anys 1721-1723

Mentre això s'esdevenia a nivell municipal, Castel-Rodrigo es reintegrava a la Capitania General i, com a represàlia, el 9

62. ESCARTÍN, «El corregiment de Barcelona...», pàg. 52.

de gener de 1721 prohibia a l'Ajuntament adreçar-se directament al rei.⁶³

El 22 d'abril l'Audiència ha d'informar sobre el que s'ha interpretat com la pretensió del marquès de Rupit de convocar el Braç militar de la noblesa, un dels 'tres comunes ruidosos'. Si la iniciativa no va tenir relació directa amb la pressió sobre l'Ajuntament, retratava bé fins a on arribaven les pretensions revisionistes de certs filipistes. La sol·licitud explica d'una manera força vaga la intenció de la convocatòria (tractar de les preeminències de la noblesa que havien de ser respectades), però l'Audiència considerarà l'assumpte greu, no es va atrevir a rebutjar la petició del cap de la noblesa catalana, no resolgué i aconsellà a Rupit adreçar-se al rei.⁶⁴

Al llarg de l'any s'anava consolidant la direcció del regidor degà, que ja presidí més sessions que l'alcalde major, mentre que el corregidor no havia fet acte de presència en el consistori.⁶⁵ El capità general, però, reclama l'assistència personal del corregidor en les sessions claus per al govern de la ciutat i en posa com a exemple les dedicades als proveïments.⁶⁶ Segurament cal interpretar aquesta exigència com un fet rutinari i, en qualsevol cas, desprovista de transcendència pràctica, perquè la

63. La disposició de 9 de gener de 1721 es cita molt repetidament als documents municipals que, amb freqüència, fan un resum d'antecedents; per exemple: *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1726, f. 93.

64. L'Audiència resumeix així la pretensió de Rupit de convocar a los títulos: «Expone el Marqués de Rupit, que por hallarse el título más antiguo de los que residen en este Principado se considera en la precisa obligación de celar sobre la conservación de las prerrogativas y preeminencias que pertenecen a la dignidad de títulos y que dimanen únicamente de la soberanía del Rey (que Dios guarde). Por lo que suplica a Vuestra Excelencia le conceda permiso para juntar a los títulos, que se hallan en esta capital en la forma que más fuere del Real Servicio y del gusto de Vuestra Excelencia». L'ambigüitat de la petició és assenyalada per l'Audiència, que justificava la seva resolució d'aquesta manera: «por la misma gravedad del asunto que insinua y no especifica el Marqués de Rupit en su representación» (*ACA*, Audiència, Consultes, reg. 131, f. 39v).

65. El repartiment de les presidències en aquest any de 1721 era de 92 sessions per al regidor degà i 81 per a l'alcalde major (*CERRO i MOLAS, La presidència de l'Ajuntament...*, pàg. 69).

66. *CERRO i MOLAS, La presidència de l'Ajuntament...*, pàg. 10.

discontinuitat afectava també els comandaments militars més enlairats; i l'octubre de 1721 es va produir una nova substitució del marquès de Castel-Rodrigo, la tercera i definitiva, per renúncia al càrrec. La posició de Montemar no es va afeblir tanmateix, perquè ocupà la Capitania provisionalment la mateixa persona que el 1720 l'havia avalat en el conflicte amb el baró de Grana. ⁶⁷

Desconeixem les raons concretes d'una interinitat que es perllongarà fins el 1725, però, a nivell molt general, es poden adduir com a causes les combinacions enrevessades de la política exterior –era el moment de l'acostament a l'emperador– i les proclamacions repetides de la voluntat d'abdicar del rei i la reina que apuntaven cap a un final de regnat i a la paràlisi progressiva dels actors polítics. En aquest context, la concessió del vot a Corts a Barcelona i a altres cinc ciutats catalanes el gener de 1722, que realçava els governs urbans, no tingué efecte pràctic immediat, i es relacionava amb la preparació de la renúncia dels reis i el matrimoni del successor, el príncep Lluís. ⁶⁸

Llavors, i ignorem també la motivació concreta, es va produir la dimissió del marquès de Rupit. La coneixem per l'informe de l'Audiència de 27 de febrer de 1722, que va desaconsellar-ne l'acceptació i que declarava que, en absència del corregidor i dels seus substituïts militars, tot el govern de la ciutat havia recaigut en els regidors i el regidor degà. ⁶⁹ Rupit continuà, però va perdre rellevància en el funcionament quotidià de la institució. ⁷⁰ En canvi, el novembre de 1722, el comte de Montemar acumulà, al càrrec de corregidor i d'inspector general de cavalleria, el de capità general interí del Principat, que exercirà fins el 1725.

67. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 349, i n. 374; SOLÉ I COT, *La Governació General...*, pàg. 169.

68. AHCB, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1722, f. 9 (17 de gener).

69. MERCADER, *Felip V i Catalunya...*, pàg. 362, n. 73.

70. És significatiu que presideixi el 1722 només 29 de les 177 sessions de l'Ajuntament (16'4%) mentre que l'any anterior, el 1721, ho havia fet en 92 ocasions de 200 (46%) (CERRO i MOLAS, *La presidència de l'Ajuntament...*, pàg. 69).

Es podia esperar el que va passar: una repetició quasi milimètrica dels incidents de 1720 a curt termini. Montemar havia renovat el seu arsenal d'arguments i posà els recursos i la influència que tenia com a capità general al servei dels seus designis com a corregidor de Barcelona. Havia aconseguit el manifest recolzament de l'Audiència, i aquesta subministrava, a més dels algtzirs, una fonamentació jurídica a les seves pretensions com a corregidor. El tribunal va dictaminar, a propòsit d'un incident al mercat el març de 1723, que les competències dels regidors són "acumulatives" i compartides pel corregidor i els seus tinents, i no "privatives" o exclusives de l'Ajuntament. Examinada en detall, la nova posició semblava aprofitar aquella escletxa oberta pel reconeixement de la capacitat de supervisió dels oficis municipals fet a favor del corregidor el 1720. Certament, la posició municipal havia esdevingut més feble, perquè la continuïtat del conflicte amb el corregidor implicava ara un enfrontament directe amb el capità general. D'altra banda, Montemar no feia distincions per justificar el seu intervencionisme, reivindicava tant el seu paper de corregidor –en concret, el paper dels seus tinents– com la "superioritat" que pertoca al Reial Acord i, en la pràctica, a ell mateix com a capità general.

El consistori va adequar els arguments a la nova situació. L'Ajuntament deia –i la declaració expressa devia semblar necessària en aquella conjuntura– que no s'oposava a la superioritat (en el cas del capità general mai no ho havia fet), però criticava, per poc pragmàtic, el continu intervencionisme en el detall de l'administració municipal que obstaculitzava la gestió ordinària. Denunciava també que funcionaris de l'Audiència coartaven la llibertat d'acció dels regidors encarregats dels proveïments i del control dels mercats. En tot cas, no dubtà a desafiar Montemar i denuncià el 9 de juny de 1723 davant el rei la intromissió del capità general en les competències exclusives del consistori.⁷¹

71. El 30 de març de 1723, quan l'administrador de places va intentar fer el seu ofici a les dependències del blat, s'hi va trobar un algtzir enviat per l'Audiència i, com a resposta a la subsegüent protesta, el comandant general Montemar va invocar el precedent de 1720 i l'Audiència va considerar les facultats de dit admi-

El 5 de desembre següent va arribar la demostració de força per part de Montemar, que decretà l'arrest domiciliari de quatre regidors, el marquès de Rupit entre ells. Una decisió presa pel consistori en sessió ordinària el dia 27 de novembre, el nomenament d'un capellà per a una dependència municipal que el capità general considerava que depenia d'ell perquè formava part del Reial Patrimoni, havia provocat la topada. Però s'hi va afegir una acusació de més pes polític: havent-se dirigit al rei el mes de juny, l'Ajuntament no havia respectat la prohibició de 1721 decretada per Castel-Rodrigo. El 25 de desembre de 1723, en sessió extraordinària, el consistori es tornava a adreçar al rei per demanar-li l'alliberament dels regidors.⁷²

Les Corts de 1724 i les noves concessions reials

Després d'això, cal situar les gestions fetes a Madrid pels diputats enviats a les Corts de 1724, a les quals Carrera Pujal ha atribuït la solució de diversos contenciosos de l'Ajuntament amb les autoritats provincials. Segons Carrera Pujal, el rei va confirmar:

nistrador –les de l'antic mostassaf – “acumulatives” en el corregidor i els seus tinentes. L'Ajuntament, raona que, del capítol 63 de la cèdula de dotació i del 20 de la instructora –i encara que no es declaren “privatives” les dites competències–, «venia a sacarse por ilación precisa» que aquesta era la voluntat reial (resum del memorial de l'Ajuntament a: *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1725, f. 180 i ss.). El memorial que explica l'episodi fa una acusació directa: «Se les coartaban sus facultades por los Gobernadores Comandantes de ese Principado no solo en la subastacion de los abastos y aprobacion que querian precediese de las tabas sino de los remates que no se habian de hacer sin dar cuenta y obtener su permiso lo que cedia en perjuicio del arriendo pues pendiendo muchas veces de una coyuntura la oportunidad de poderlo hacer favorable con la consulta y decision se perdía el tiempo y se malograba ese beneficio y reconociendo la superioridad de Vos el dicho nuestro Comandante y Audiencia os habia consultado siempre las dependencias graves o dudosas pero en las que no eran de esta clase sino de abastos y economia que privativamente se exercian por todas las ciudades de estos nuestros reinos de España...».

72. Referència al recurs de 25 de desembre de 1723 de l'Ajuntament al rei i extracte a: *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1726, f. 41 i ss. L'arrest era per temps indefinit i sense explicar-ne els motius, que l'Ajuntament suposa són els esmentats supra.

el dret de l'Ajuntament a apel·lar a la seva autoritat directament, les facultats exclusives de l'Ajuntament pel que fa als oficis i les comissions dels regidors, i les competències plenes per al nomenament dels directors de les institucions municipals.⁷³

És cert tot, com veurem de seguida, però les decisions del Consell de Castella continuaran sense aplicació per qui en té la responsabilitat plena, el comte de Montemar. El 28 d'octubre de 1724, Montemar, com a capità general de Catalunya, en un informe oficial sense relació amb aquell contenciós, manifestava, sense embuts, la seva interpretació de les relacions entre corregidors i ajuntaments. En una referència de passada sobre les condicions que havien de reunir els primers, deia: «La autoridad y experiencia en los que nombran corregidores para estos corregimientos es esencialmente necesaria para contener a los Aiuntamientos, pues, como no està todavía vien arraigada la nueva planta de estos Cavildos y magistrados, no creen los regidores que deba de ser precisa su subordinación a los corregidores, pues sin parecer de éstos ni aun noticia obran aquéllos lo que hallá acuerdan, procediendo esto de no concevir en el corregidor una autoridad seria y una resolución fuerte».⁷⁴

A través de l'agent del consistori a Madrid, el desembre de 1724, arribaven a l'Ajuntament còpies de les tres reials provisions que el rei havia enviat ja al Reial Acord. La primera, de 24 de novembre, es referia al memorial de juny de 1723 i desautoritzava la interpretació de l'Audiència: les competències dels oficis municipals eren exclusives de l'Ajuntament i dels regidors designats per ell, tal com aquest havia al·legat. La segona, de la mateixa data, anul·lava el nomenament que el capità general havia fet per a una dependència municipal. La tercera, del 2 de desembre, era la resposta al memorial municipal de 25 de desembre de 1723 en el moment àlgid del conflicte i confirmava

73. CARRERA, *La Barcelona del segle XVIII...*, vol. I, pàg. 14-15, fa un resum ràpid però correcte del conjunt de fets protagonitzats per Montemar entre el 1720 i el 1726, sense precisar dates concretes i sense citar els documents consultats.

74. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*, pàg. 906.

el dret de recórrer al rei. Immediatament es van presentar les tres reials provisions a Montemar però aquest les ignorà simplement, i la insistència posterior va ser desestimada amb ironia, perquè –deia– si no eren comunicades cap a la institució inferior, «nunca sería del cargo del Ayuntamiento el que no se diese cumplimiento a las citadas Reales Cédulas».⁷⁵

La Pau de Viena i la consolidació de l'autonomia del consistori

La solució va arribar el 1725 amb la nova conjuntura política oberta per la pau de Viena el mes d'abril i la presa de possessió del nou titular de la Capitania General, el marquès de Risbourg, el 24 de maig, però no va ser de manera immediata.⁷⁶

El mes de juny de 1725, el marquès de Rupit, que recuperava la presidència efectiva de l'Ajuntament, va fer prendre un acord per demanar al capità general l'execució de les tres reials provisions de 1724. El setembre es va insistir amb una gestió personal davant Risbourg. Però encara va ser necessària una nova reial provisió adreçada ja a Risbourg el 20 d'octubre per fer-li aplicar les disposicions anteriors. El 13 de novembre de 1725 el Reial Acord va trametre oficialment a l'Ajuntament, per ser executades, dues de les tres disposicions de 1724, la primera i la segona, les dues del dia 24 de novembre, relatives a competències.⁷⁷

75. Un resum d'aquests antecedents fet per Rupit a la sessió de l'Ajuntament de 5 de juny de 1725 (AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1725, f. 214v-216). Rupit assenyala que la Reial Audiència havia declarat la competència "acumulativa" i havia començat a intervenir-hi amb els seus algtzirs. Les disposicions reials poden llegir-se a: AHCB, 1D-III, *Politico: Real y Decretos*, 1725, f. 180 i s.

76. SOLÉ I COT, *La governació...*, pàg. 169.

77. Rupit havia anat recuperant poc a poc la presidència efectiva de l'Ajuntament: el 1723 presidí 48 de 128 sessions (37'8%), el 1724, 46 de 147 (31'3%), el 1725, 89 de 146 (61%); aquesta darrera dada la més alta després de les 92 sessions de 1721 que representen però sols un 46% del total (CERRO i MOLAS, *La presidència de l'Ajuntament...*, pàg. 69). Acord de l'Ajuntament: AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1725, f. 216; gestió de dos regidors que s'enrevisten amb el capità general, f. 512-513 (25 de setembre); decisió d'executar les dues disposicions reials, f. 528-530 (13 de no-

L'Ajuntament considerà aleshores guanyada la partida, i Rupit, que havia manifestat el seu agraïment en carta a Ametller, intercanviava felicitacions amb aquell, qui avaluava ben exactament el triomf en contestar-li: «en cuya respuesta debo decir que me alegro mucho que despues de tanto tiempo y contradicciones hayan tenido su cumplimiento a favor de esse Comun las RRPP que tanto nos han costado de diligenciar con el cumplimiento que se les ha dado y que queden executoriadas». En l'interim, Oleguer d'Ametller havia dimitit com a alcalde major, precisament l'any 1722.⁷⁸

Però la veritat és que tan sols la desaparició física dels protagonistes posà un punt final a l'enfrontament. El 18 de febrer de 1726, un nou regidor degà substituïa el marquès de Rupit, que acabava de morir, i l'abril de 1726 s'obtenia un despatx del Reial Acord que contenia la tercera reial provisió de 1724, la més important des del punt de vista polític, aquella que autoritzava a recórrer al rei sense passar pel capità general. Per primer cop, la cèdula instructora de 1718 i les normes complementàries s'aplicaven del tot a l'Ajuntament de Barcelona.⁷⁹

El 20 de juliol del mateix any, Montemar va ser nomenat comandant general interí de Navarra, bé que no ocupà el càrrec. Encara el setembre hi ha una declaració destinada a contentar els militars: que s'entengui que les anteriors reials provisions, a favor de les competències de l'Ajuntament en matèria de proveïments i del govern polític, «sean sin perjuicio de la jurisdicción real que ejerce el Corregidor y sus thenientes». Però la revifalla del tema no va passar d'aquí.⁸⁰

vembre); petició al corregidor en exercici de fer complir les normes, f. 660 (14 de desembre). L'entrevista dels dos regidors amb el capità general, en paper solt, inserit i sense foliar. Les disposicions reials a: *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1725, f. 180 i s.

78. *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1725, f. 195: carta d'Ametller a Rupit data el 24 de novembre de 1725.

79. La mort de Rupit a: *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1726, f. 48 (18 de febrer); acús de rebut de la reial provisió de 2 de desembre, f.119 (10 de maig); el document es pot llegir a: *AHCB*, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1726, f. 41.

80. *AHCB*, 1D-I, *Acuerdos*, 1726, f. 217 (11 de setembre); f. 219 (13 de setembre); f. 221 (19 de setembre).

Francesc d'Ametller moria l'octubre de 1726.⁸¹ El nou corregidor de Barcelona no va ser designat fins el 22 de juliol de 1727 i morí abans de prendre possessió. El seu successor no es va presentar a Barcelona fins el 1729 i marxà de seguida de la ciutat, sent substituït pels tinents del rei. Només el 1737 obtingué el nomenament de corregidor i es consolidà a la plaça Gaspar Sanz de Antona, que havia estat tinent del rei a la Ciutadella de Barcelona entre 1718 i 1723, tenia la residència familiar a la ciutat i comptava amb el favor de Montemar, que acabava de ser nomenat secretari de Guerra. Com que la designació fou polèmica, Montemar hagué d'explicar-ne els motius i respongué «haciendo presente que el gobierno de Barcelona es el de primera confianza de España y siempre lo ha conferido V. M. a los oficiales más graduados, antiguos y de más experiencia».⁸²

Epíleg

No hi haurà cap altre conflicte fins a l'any 1757, amb el Reial Acord, i el 1762, amb el corregidor.

El conflicte del 1757 es resolgué amb una reial cèdula de 16 de maig de 1761. És interessant el resum d'antecedents que precedeix a la part dispositiva del document que diu així: «Que restituido el Principado al suave dominio [...] halló por conveniente para el régimen de lo político y económico formar un ayuntamiento de venticuatro regidores a cuio fin expidió su real cédula en San Lorenzo a dieciseis de septiembre de 1718». S'indica a continuació que a l'apartat 58 de la dita reial cèdula es va establir que l'Ajuntament tindria al seu càrrec el proveïment del pa. Es prosegueix amb l'esment de la reial cèdula de 13 d'octubre de 1720, que tornava a dir «que el Ayuntamiento de esa ciudad, como los demás de la provincia, tuvieren a su cuidado el gobierno político y económico de sus ciudades, villas y lugares, abasto

81. MERCADER, *Els Capitans Generals...*, pàg. 52.

82. GAY ESCODA, *El corregidor a Catalunya...*

y provisión para el comun del pueblo y lo demás tocante a la policía de ellas, formando ordenanzas y estableciendo los precios de los mantenimientos». La referència següent és la reial provisió de 24 de novembre de 1724, «con motivo de cierta representación hecha por el Ayuntamiento de la ciudad sobre que por parte del comandante general del principado y esa nuestra Audiencia se le limitaban las facultades de su jurisdicción económica queriendo obligarle a dar cuenta del estado de los subastos de los mantenimientos antes de librar el arriendo y hacer el remate, se dignó S. M. declarar su Real Voluntad y mandar al referido comandante general y esa nuestra Audiencia que dejasen al Ayuntamiento y Regidores de esa ciudad el uso de sus encargos y lo concerniente a los abastos, pesos, medidas, precios, remates de carnes y mantenimientos y administración de la plaza sin perturbarles en su ejercicio y facultades...». A manera de resum es diu immediatament «que con tan sólidos fundamentos havia proseguido desde entonces el magistrado por si y sin intervención de esa nuestra Audiencia en todo lo relativo a su jurisdicción económica [...] en el transcurso de casi cuarenta años...». Segueixen vint folis explicant la qüestió concreta suscitada el 1757.

Val la pena indicar que el motiu d'aquest conflicte no va ser una intervenció de l'Audiència en la gestió municipal dels proveïments, sinó l'admissió pel tribunal d'un recurs del gremi de forners contra una multa per contravenció dels pregons municipals, multa que l'Audiència deixà sense efecte. L'Ajuntament protestava, doncs, per la suspensió judicial del que avui diríem un acte administratiu. La resolució reial té un significat una mica diferent a les cèdules de 1718 i 1720: no defensa les competències de l'Ajuntament enfront del capità general i l'Audiència, sinó que defensa allò que, al segle XIX i en l'àmbit del dret administratiu, seran els privilegis de l'administració, tan sols sotmesa a la jurisdicció contenciosa-administrativa.

La part final i dispositiva del document conclou: «Por la qual [carta] queremos se observe, en todo, lo dispuesto en el año de mil setecientos dieciocho por el Rey nuestro padre y señor don Felipe quinto (que Dios haya) manteniendo a esa ciudad en la

libre administración de los abastos y auxiliandole esa Audiencia sin oponerse como lo ha hecho».⁸³

El conflicte de 1762 amb el corregidor O'Connor Phaly, ben conegut per la seva prepotència militar, sí que afecta la gestió municipal. La reacció de l'Ajuntament serà considerar que el corregidor ignora la normativa i enviar-li tot la documentació esmentada pel rei en el document que acabem de resumir, i a més la nova disposició promulgada en aquella ocasió.⁸⁴

En aquesta època, la Guerra de Successió quedava ja molt lluny, el mite de Felip V com a Soló de Catalunya anava fent via, i la referència repetida a les cèdules i resolucions reials –en aquest cas, les relatives al municipi– els donava una aurèola de “lleis fonamentals”.

Conclusions

Dels fets esdevinguts a l'Ajuntament de Barcelona en el període estudiat es pot extreure un seguit de conclusions que enumerarem breument:

1) El comte de Montemar va dissenyar una planta municipal que hauria fet del corregidor de Barcelona el cap efectiu de l'Ajuntament i hauria reduït el col·lectiu a una supervivència purament formal. Per la seva globalitat i consistència, aquest projecte hauria pogut convertir-se en model per a la resta de les ciutats caps de corregiment, un cop assentat el precedent.

2) No aconseguí imposar-lo. Ben al contrari, com a resultat del conflicte, la normativa fundacional de l'Ajuntament i els desenvolupaments posteriors van esdevenir a la pràctica una "lleï fonamental", com ho demostren les recurrents referències de la documentació municipal al llarg del segle i la seva efectiva i continuada vigència, només modulada per les reformes de Carles III el 1766.

3) La sobrecàrrega de l'aparell militar amb la permanent disfuncionalitat que això arrossegava en la gestió ordinària dels afers municipals no ajudà gens el corregidor, que per compensar-ho, no dubtà a utilitzar tota la seva capacitat de pressió, fruit de la condició d'alt comandament. En canvi, la continuïtat de la presència i la condició igualment privilegiada del marquès de Rupit i, per extensió, del consistori van jugar a favor d'aquests.

4) La possibilitat del recurs directe dels ajuntaments al rei en cas de conflicte va ser utilitzada per la corporació barcelonina amb eficàcia i profusió. A reforçar-ne l'efecte contribuïren les rivalitats entre els partits de la Cort, els catalans filipistes, els

diferents sectors de l'administració reial, les autoritats centrals i les provincials i entre els mateixos funcionaris del Principat; rivalitats totes elles amb un fort component econòmic.

5) El rei s'hi va prestar per raons contractuals; era la dimensió "jurisdiccional" de la monarquia absoluta. Però també per pur pragmatisme: els conflictes de competències entre els seus servidors els abocaven a la mediació reial i eren el mecanisme que podia imposar les reformes; era aquesta la dimensió "administrativa" de la monarquia absoluta. Poc a poc, la suposada eficiència administrativa esdevindria una nova justificació de l'autoritarisme.

6) L'analogia entre l'enfrontament capità general/Audiència i corregidor/Ajuntament es basa en similituds evidents –l'escenari és la capital, els protagonistes són militars i civils i tots són filipistes incondicionals– però no ajuda a distingir els dos tipus de conflicte. Avui, el primer seria considerat un conflicte intraorgànic, intern a l'administració perifèrica, mentre que el segon és el conflicte típic entre les administracions provincial i local.

7) El contrast desvetlla que el primer és, essencialment, un conflicte administratiu, mentre que el segon implica un nivell superior, perquè la potestat d'autoorganització i l'establiment d'una administració particular són els trets definitoris dels governs provincials i locals. Els regidors, defensant la seva administració, lluiten per la seva supervivència política. No és el cas dels que són, primordialment, militars, ni el cas de l'Audiència, que és bàsicament un tribunal.

8) La normativa municipal és clara i precisa pel que fa a la distinció entre les competències de govern del corregidor i del consistori, com ho són les disposicions del Decret de Nova Planta que assignen l'esfera militar al capità general i vetllen per la independència dels jutges de l'Audiència. A més, hi ha un desenvolupament de la legislació municipal, com a resultat del conflicte, que és coherent i millora la legislació inicial.

9) No hi ha continuïtat ni jurídica ni política entre el Consell de Cent i l'Ajuntament borbònic, ni molt menys són assimilables per potència econòmica o capacitat de mobilització. Tanmateix, el

nou regiment ocupa el lloc de la institució centenària i hereta una tradició de govern i administració de la ciutat que havia creat procediments, hàbits i rutines als quals es podia acudir quan l'ocasió es presentava.

10) El precedent virregnal ha estat reconegut com un dels factors que va fer decantar l'equilibri de poder a la província a favor del capità general. No sembla una casualitat que els beneficiats per la resolució dels dos enfrontaments esmentats, el comandant militar i l'Ajuntament de la ciutat respectivament, siguin els que tenen darrera una tradició administrativa.

Apèndix documental

1

Barcelona, 5 de desembre de 1718. Còpia de la Reial Cèdula de Dotació de l'Ajuntament de Barcelona (San Lorenzo del Escorial, 16 de setembre de 1718), certificada per l'arxiver de la Reial Audiència de Catalunya.

AHCB, 1D-I, Acuerdos, 1718, f. 3-9 (imprès).

[portada]

Real Cedula de Dotacion en la qual Su Magestad establece, y declara el nuevo reglamento de gastos anuales del Cuerpo Politico del Comun de la Ciudad de Barcelona, con expression de los Oficios que deven quedar existentes, y los que restan suprimidos.

Dada en San Lorenzo el Real a diez y seis de Setiembre de mil setecientos diez y ocho.

Con licencia de los Superiores.

Barcelona: Por Joseph Teixidò, Impressor del Rey Nuestro Señor.

[pàg. 3]

Marques de Castel-Rodrigo Governador, y Capitan General del Principado de Cathaluña, Regente, y Ohidores de la mi Audiencia, que reside en la Ciudad de Barcelona. Sabed que aviendo tenido por conveniente que la referida Ciudad de Barcelona se halle dotada de lo que necessita para Salarios, y demás gastos, y se la señalen fondos para su paga; He mandado formar una relacion firmada de Don Joseph Rodrigo mi Secretario de Estado, y

del Despacho Universal, en que se expresa todo lo que à este fin corresponde, y los Oficios que deven quedar suprimidos; la qual es como se sigue.

1 Reglamento de gastos, y dotacion annual del cuerpo politico del comun de la Ciudad de Barcelona, que Su Magestad ha resuelto se observe por el tiempo de su Real voluntad.

Sueldos anuales de Corregidor, Regidores, y Oficiales subalternos de la Ciudad.

2 El Corregidor, veinte y dos mil reales de vellon.

3 Su Alcalde, de lo Criminal cinco mil y quinientos.

4 El de lo Civil, tres mil y tres cientos.

5 Veinte y quatro Regidores, al respecto cada uno de tres mil duscientos y onze reales y veinte y seis maravedis de vellon; setenta y siete mil y ochenta y dos reales y doze maravediz.

6 El Escrivano Mayor de Ayuntamiento, tres mil setecientos y quarenta y siete reales y dos maravedis de vellon por razon de este Oficio; y nuevecientos y diez reales mas por quedar á su cargo todo lo que era del Escrivano del Registro que se suprime; quatro mil seiscientos y cinquenta y siete reales y dos maravedis.

7 El Ayudante de Escrivano del Ayuntamiento, dos mil quinientos y setenta y nueve reales y catorze maravedis.

[pàg. 4]

8 El Syndico de la Ciudad, tres mil duscientos y onze reales y veinte y seis maravedis.

9 El Contador de la Ciudad, quatro mil duscientos y ochenta y dos reales y doze maravedis.

10 El Abogado de la Ciudad, mil seiscientos, y cinco reales y trenta maravedis.

11 El Director de Alojamientos, que ha de ser un Regidor de la Ciudad, dos mil nuevecientos y noventa y siete reales y veinte y dos maravedis de vellon; los dos mil ciento y quarenta y un reales y seis maravedis, para èl; y los ochocientos y cinquenta y seis reales y diez y seis maravedis restantes, para un Oficial que corra en el asiento de las boletas.

12 El Contador, y quatro Oficiales, que han de entenderse en lo correspondiente al Catastro de la Ciudad, y su territorio,

nueve mil seiscientos y treinta y cinco reales y diez maravedis de vellon; señaladamente al Contador, tres mil duscientos y onze reales y veinte y seis maravedis, y à cada uno de los quatro Oficiales, un mil seiscientos y cinco reales y treinta maravedis.

13 Dos Aposentadores de Alojamientos, dos mil ciento y quarenta y un reales y seis maravedis de vellon por mitad; á mil setenta y dos reales y veinte maravedis à cada uno.

14 Quatro Masseros al respecto cada uno, de dos mil setecientos y sesenta y cinco reales y veinte y tres maravedis de vellon, incluso vestuario, y ropage; que importa todo, onze mil y sesenta y dos reales y veinte y quatro maravedis.

15 Quatro Pesadores que ha de aver en los Almotazenes, con quinientos y treinta y cinco reales de vellon à cada uno, demás de los gages que resultaren de la execucion de las penas, y multas; dos mil ciento y quarenta y un reales, y veinte y quatro maravedis.

16 Dos Porteros de los Almotazenes, con duscientos y sesenta y siete reales y veinte y dos maravedis de vellon à cada uno; quinientos y treinta y cinco reales y diez maravedis.

17 Dos Porteros de los Obreros, quinientos y treinta y cinco reales i dies maravedis.

18 Un Portero del Administrador de la Plaza del trigo, duscientos y sesenta y siete reales y veinte y dos maravedis.

[pàg. 5]

19 Cinco Pesadores de leña, y carbon; los tres de ellos que han de assistir fuera de la Puerta del Mar, y cada uno ha de gozar ochocientos y cinquenta y seis reales y diez y seis maravedis de vellon; y los otros dos á seiscientos y quarenta y dos reales y doze maravedis cada uno; que todo importa tres mil ochocientos y cinquenta y quatro reales y quatro maravedis de vellon; y unos y otros han de tener demás de este Salario los emolumentos acostumbrados.

20 Un Fontanero, que sirva para la distribución de las aguas de las Fuentes de la Ciudad, ciento y sesenta reales y veinte maravedis, y los emolumentos acostumbrados.

21 Un Guarda Almacen de granos, que ha de cuydar de todos los que se exponen en la Plaza publica, y tener cuenta y razon de ellos, un mil seiscientos y cinco reales y treinta maravedis.

22 Maestro de Reloxero, para cuydar del Relox publico de la Ciudad, dos mil ciento y quarenta y un reales y seis maravedis.

23 Limpiador del Estanque de la Lacuna, quinientos y treinta y cinco reales y diez maravedis.

24 Limpiador del Estanque del Port, duscientos y sesenta y siete reales y veinte y dos maravedis.

25 Sobreestante de la Alameda de la Rambla, que ha de cuydar de la conduccion de la agua, y riego de ella, duscientos y sesenta y siete reales y veinte y dos maravedis.

26 Barrendero de la Casa de la Ciudad, un mil duscientos y ochenta y quatro reales y veinte y quatro maravedis.

27 Pesador de paja, duscientos y sesenta y siete reales y veinte y dos maravedis de vellon, y los emolumentos acostumbrados.

28 Un Vehedor de las fabricas de ropas de lanas y tintes de la Ciudad: con duscientos y sesenta y siete reales y veinte dos maravedis de vellon, y los emolumentos que le corresponda.

29 Pregonero publico, trescientos y veinte y un reales y seis maravedis.

30 Por manera que importan annualmente los sueldos, y salarios referidos: ciento y sesenta y quatro mil quatrocientos y noventa y ocho reales y veinte maravedis de vellon.

31 Gastos de calles, fuentes, edificios, obras publicas y de [pàg. 6]màs precisas se consideran, y destinan: setenta y dos mil nuevecientos y treinta y nueve reales y seis maravedis de vellon para todos los gastos de esta classe, que los que se tienen presentes son los siguientes. Para plantos, y riego de la Alameda de la Rambla. Velas de cevo para los Quarteles. Limpieza, y reparos de las calles. Trompetas de las funciones publicas de la Ciudad. Azeyte, y demàs aconches para acomodar el Relox. Alquileres de las casas del matadero. Imprenta de lo que ocurre en la Ciudad. Leña, carbon, y otros gastos de este genero de la Casa de la Ciudad. Manutencion de fuentes publicas, sus minas, caños, y conductos de fuera, y dentro de la Ciudad. Obras, y reparos de la

Casa del Comùn de la Ciudad. Hornos de la panaderia publica. Matadero, Corrales, y otros edificios publicos de la Ciudad. Gastos de Escritorio de la Secretaria, y Casa de la Ciudad, papel sellado, y demás; Y se sacan los referidos setenta y dos mil nuevecientos y treinta y nueve reales y seis maravedis de vellon.

32 Tabla de los Comunes depositos, se consideran quarenta y un mil duscientos y diez y siete reales y veinte y dos maravedis de vellon, para los Salarios, y gastos de gobierno de esta Tabla; pero el Marqués de Castel-Rodrigo ha de executar las ordenes que su Magestad le tiene dadas sobre esto, y se destinan en la manera siguiente.

33 A quatro Administradores, al respecto cada uno, de quatro mil duscientos y ochenta y dos reales y doze maravedis de vellon: diez y siete mil ciento y veinte nueve reales y catorze maravedis.

34 Al Oficial del libro mayor: tres mil setecientos y quarenta y siete reales y dos maravedis,

35 Al Escrivano, tres mil setecientos y quarenta y siete reales y dos maravedis.

36 Al Oficial del libro de depositos: quatro mil duscientos y ochenta y dos reales y doze maravedis,

37 Al Credensero, dos mil ciento quarenta y un reales y seis maravedis.

38 Al Caxero, cinco mil trescientos y cinquenta y dos reales y treinta y dos maravedis

39 Al Platero, un mil seiscientos y cinco reales y treinta maravedis.

[pàg. 7]

40 Al Portero, un mil y setenta reales y veinte maravedis.

41 Y para gastos de Escritorio, dos mil ciento y quarenta y un reales y seis maravedis.

42 Son los referidos, quarenta y un mil duscientos y diez y siete reales y veinte y dos maravedis.

43 Culto Divino, Festividades, Obras pias, y Limosnas. Para el todo de este genero se destinan, sesenta y quatro mil trescientos y sesenta y tres reales, y veinte y seis maravedis de vellon en la forma siguiente; veinte y dos mil y quatrocientos y ochenta y dos

reales y doze maravedis de vellon, que por testimonio de Francisco Serra Notario Publico de Barcelona, de cinco de Julio de este año, ha constado importava el gasto de las Fiestas de la Cathedral, y otras Iglesias de Santos, y Patronos de la Ciudad, que se han subministrado por los Administradores de ella.

44 Diez y siete mil seiscientos y sesenta y quatro reales y veinte y quatro maravedis de vellon, para la Festividad, y Procession del Corpus, y su Octavario.

45 Un mil duscientos y cinquenta y dos reales y veinte maravedis; por la limosna de la Missa que se celebra todos los dias en la Capilla de la Casa de la Ciudad.

46 Un mil y setenta reales y veinte maravedis; por la cera, para la misma Capilla, uso, y gasto de la Casa de la Ciudad, y Ayuntamiento.

47 Quinientos y treze reales y trenta maravedis al Maestro de Capilla de la Cathedral.

48 Quatro mil nuevecientos y quarenta y seis reales y quatro maravedis; para las limosnas de Lana, Cebo, y Lechones para los Capuchinos, y Hospitales de Huerfanos, y Misericordia de Barcelona.

49 Cinco mil trescientos y cinquenta y dos reales y trenta y dos maravedis de vellon; para el sustento del Convento de las Arrepentidas; en lugar de lo que antes se le subministrava.

50 Onze mil y ochenta reales y veinte maravedis de vellon, que por otro testimonio del referido Notario Francisco Serra de cinco de Julio de este año, ha constado importavan las Fiestas, que ademas de las que van expressadas, se dexaron de hazer, por falta de medios, de las que en lo antiguo se executavan por la Ciudad, en fuerça de Concordias, Votos a los [pàg. 8] Santos Patronos, y otras funciones del Culto Divino, en las mismas Iglesias, inclusa la Cera, que à este fin subministrava, y tambien otras Limosnas de devocion, excepto la Cera del Monasterio de Santa Madrona, por estar derruhido, y la del de Monjas de Pedralbas, por no necessitarlas.

51 Que son los referidos sesenta y quatro mil trescientos y sesenta y tres reales y veinte sesis maravedis de vellon.

52 Pensiones anuales, de los censos de los Hospitales; se destinan ciento y seis mil trescientos y ochenta y quatro reales y doze maravedis de vellon, que es la misma cantidad, que segun los contratos, y obligaciones antiguas de la Ciudad, deve satisfacer annualmente á los Hospitales.

53 Total, quatro cientos y quarenta y nueve mil quatrocientos y tres reales y diez y ocho maravedis de vellon. Importa el todo de lo que va expressado quatrocientos y quarenta y nueve mil quatrocientos y tres reales y diez y ocho maravedis de vellon.

54 Dotacion de los fondos para su paga ochenta y seis mil seiscientos y ochenta y cinco reales y diez y ocho maravedis de vellon, que se concidera produce el abasto, ò Arrendamiento de la Nieve de la Ciudad, segun el valor que tuvo el año passado proximo; cuya administracion ha de correr à cargo de la Ciudad.

55 Veinte y seis mil setecientos y sesenta y quatro reales y veinte y quatro maravedis de vellon, que se supone importan annualmente las rentas Patrimoniales de los Lugares de Flix, y la Palma, y algunos productos de Censos, y el de la Barca de San Boy: cuya Administracion ha de tener assi mismo la Ciudad.

56 Y trescientos y treinta y cinco mil nuevecientos y cinquenta y tres reales y diez maravedis de vellon, se han de suministrar efectivos, y annualmente del producto de las rentas, y derechos de cisas, ó entradas de las Rentas de la Ciudad, que se han incorporado a la Real Hazienda.

57 De manera que esta dotacion, compone los mismos quatrocientos, y quarenta y nueve mil quatrocientos y tres reales y diez y ocho maravediz de vellon, del importe de todos los gastos: Previendose que si la Ciudad quisiere por economia, ahorrar algunos salarios, ô gastos de los que van [pàg. 9] expressados, lo pueda hazer, quedando su ingreso, augmentado á la assignacion de limpieza, y obras publicas.

58 Demás de lo referido, se dexa à la Ciudad, y su Ayuntamiento, la Administracion de la provisión, y abasto del pan (en que no ha de aver lucro alguno, por deverse vender á su justo precio;) y assi mismo la de carnes, con calidad, de que del bene-

ficio, y lucros desta Administracion de carnes, se han de satisfacer los gastos de ella, y suministrar la limosna de la carne de los Hospitales, y Conventos de Capuchinos, y Arrepentidas, segun se ha acostumbrado, y de aplicar lo que quedare al establecimiento de un Posito de granos, para el comun abasto de la Ciudad; Previendose, que si para este importante fin de Posito, se necesitasse cargar algo mas, lo proponga la Ciudad, advirtiendose que de esta Administracion de carnes, ha de llevar quenta, y razon individual, para darla quando se la pidiere.

59 Oficios que además de los referidos han de subsistir, y no van antes considerados, por no tener salario fijo.

60 El Oficio de Afinador de pesos, y medidas ha de subsistir en su incumbencia de afinar à lo justo, todos los pesos, y medidas de la Ciudad, y ha de gozar los emolumentos que le corresponden.

61 El de Recaudador del derecho menor de granos perteneciente à particulares, ha de subsistir, y entender solo en el mani-fiesto de los granos, que se venden en la Ciudad á medida para cobrar de ellos el impuesto antiguo, que pertenece à particulares, sin incluir lo que toca á sal, por quedar este suprimido.

62 Encargos, y Oficios que quedan suprimidos, y las incumbencias de algunos, agregadas al Ayuntamiento, y Ciudad, y otros Oficiales.

63 La Junta de Sanidad queda suprimida con todos los Oficios que comprendia; y el Ayuntamiento, con la obligacion de entender, en todo lo que corresponde á este encargo.

64 El Oficio de Archivero Mayor queda suprimido, y su incumbencia ha de ser del cargoo de uno de los Regidores de la Ciudad, por comission, y turno entre ellos, segun lo acordare el Ayuntamiento.

65 El de Escrivano Archivero, queda suprimido, y uni[pàg. 10]do al de Escrivano Mayor del Ayuntamiento, con los derechos de los extractos, aplicandose la mitad de ellos al Regidor que tuviere la comission de Archivero Mayor.

66 El de Subsyindico, queda extinguido en el todo.

67 El de segundo Ayudante de Escrivano Mayor, queda extinguido del todo.

68 El de Escrivano de Registro, queda extinguido, y agregado su encargo al Escrivano Mayor de Ayuntamiento como se previene en la partida de su dotacion.

69 Los Oficios de los dos Obreros, quedan suprimidos, y agregada su incumbencia à los Regidores, y Ayuntamiento.

70 El de Escrivano de las Obras, ó Obreria, queda suprimido, y agregada su incumbencia al Ayudante de Escrivano Mayor del Ayuntamiento.

71 El Ayudante de Contador de la Ciudad, queda suprimido.

72 El de Maestro de Ceremonias, queda suprimido, y tambien el de su Ayudante.

73 Los tres Oficios de Almotazenes, quedan suprimidos, y agregada su incumbencia al Ayuntamiento, para que dos Regidores por comission, y turno cuyden de este encargo, teniendo los derechos de las penas, y multas establecidas contra los contratadores de las Ordenanzas.

74 El de Administrador, y Subadministrador de la Plaza del Trigo, quedan extinguidos, y su incumbencia agregada à uno de los Regidores por turno, y comission, teniendo el producto de las penas, y multas.

75 Los Oficios de Regente de los libros de la Administracion de trigo, receptor, que entendia en el repuesto de granos, y guarda de los Positos de trigo, quedan suprimidos, mediante no aver al presente Posito en Barcelona, y cuando se aya establecido, ha de ser del cargo del Ayuntamiento reglar su gobierno cargandolo à los Regidores por turno.

76 El Oficio de Atalaya de Monjuique, queda suprimido, mediante comprehenderse su encargo, en el de Governador de Monjuique.

77 El de Correo de la Ciudad, queda suprimido.

78 Los encargos de Consules de Napoles, Palermo, y Cerdeña, quedan suprimidos.

[pàg. 11]

79 El Oficio de Aguazil de la Ciudad, queda suprimido.

80 El de Clavario, queda suprimido.

81 Los Oficios de Exactores, y Collectores de los impuestos, y Gabelas de Puertas que tenia la Ciudad, quedan suprimidos.

82 Los Oficiales del Peso de la Harina, que tambien tenia la Ciudad, quedan extinguidos.

83 El Depositario, y Pagador de las entradas, y pagamentos de la Ciudad, queda extinguido.

84 La Administracion del Papel Sellado, ha de correr por el Intendente, con el nombramiento del Receptor, y lo demàs que para ello se necessitare; y cessaràn los nombrados por la Ciudad.

85 El Consulado, ha de quedar independiente, y separado del gobierno de la Ciudad, para el qual darà su Magestad las ordenes, y providencias convenientes. Madrid cinco de Setiembre de mil setecientos diez y ocho: Don Joseph Rodrigo: Y visto por los del mi Consejo, y el Decreto, y Resolucion de mi Real Persona á él remitida, se acordò dar esta mi Cedula; Por la qual os mando que luego que la recibays, veays la dicha Relacion que va inserta, y la guardeys, cumplays, y executeys, y hagays guardar, cumplir, y executar, en todo, y por todo, segun, y como en ella se contiene, sin la contravenir, ni permitir que se contravenga en modo, ni manera alguna; A cuyo fin, y para el mas integro, y puntual cumplimiento de lo referido, hareys se haga notoria esta mi resolucion al Ayuntamiento de essa dicha Ciudad, y dareys todas las demas ordenes, providencias, y despachos que sean necessarios; haziendo que esta mi Cedula se registre, y ponga en las partes donde convenga, para su mayor permanencia, y estabilidad, de la qual hareys sacar el traslado, ò traslados que fueren necessarios, para que tenga efecto lo resuelto por mi en esta razon, á los quales quiero, que estando autorizados, y legalizados en forma, se les dè entera fee, y credito como si fuesse à esta mi Real Cedula original, que assi es mi voluntad. Dada en San Lorenzo el Real à dieciseis dias del mes de Setiembre año de mil setecientos diez y ocho. Yo el Rey. Por mandado del Rey nuestro Señor: Don Joseph Francisco Saenz de Victoria: Contiene en el Calze cinco diferentes Rubricas: [pàg. 12] V. Magestad manda establecer un nuevo Reglamiento de Gastos, y dotacion annual del Cuerpo Politico del Comun de la Ciudad de Barcelona, con expression de los Oficios que deven quedar suprimidos en la forma que aqui se refiere: Escrivano de Camara Bordonava.

86 Don Salvador de Prats, y Matas del Consejo de su Magestad, su Secretario, y Escrivano Principal de Camara, y Gobierno en la Real Audiencia del Principado de Cathaluña, que reside en la Ciudad de Barcelona, etc.

87 Certifico que la copia, de Real Cedula de su Magestad en que manda establecer nuevo Arreglamiento de Gastos, y Dotacion annual del Cuerpo Politico del Comun de la Ciudad de Barcelona, con expression á los Oficios, que deven quedar suprimidos, en la forma que en ella se refiere: Concuerta con el Original, que queda en el Archivo de esta Real Audiencia, que está á mi cargo; Y para que conste donde convenga, de orden de su Excelencia, y Acuerdo de la Real Audiencia, de fecha de oy: doy la presente firmada de mi mano en Barcelona à cinco de Deziembre de mil setecientos y diez y ocho. Don Salvador de Prats, y Matas.

2

Capítol 20 de la Reial Cèdula Instructora de 13 d'octubre de 1718, que estableix el règim municipal a les ciutats i viles cap de Corregiment del Principat de Catalunya (no inclòs per Josep Maria GAY ESCODA, El corregidor a Catalunya, Madrid, Marcial Pons, 1997, apèndix 25, pàg. 875-880).

Antonio SANMARTÍ, *Colección de órdenes relativas a la Nueva Planta de la Real Audiencia de Cataluña*, Lérida, Viuda e hija de Escuder, s. a., pàg. 143-144.

20. Que la jurisdicción y autoridad que han de tener los Regidores, para penar y executar las penas, contra los que contrevinieren, à dichas Ordenanzas, y para lo demás tocante à la Policía, y Economía, y à la Administración de los Propios y Rentas, respecto de los oficios subalternos, para que cumplan sus cargos, y obligaciones; no ha de ser en forma judicial, y contenciosa, ni formando proceso ó lite, porque esto es del Corregidor, y su Teniente, sino solo en forma extrajudicial sin estrepito, y figura

de juicio, y que los recursos de lo que en esta materia executaren los Regidores, si es negocio dudoso, y que necesita de conocimiento de causa en justicia, han de ser al Corregidor y su Teniente, negandose tambien à los Regidores de esa Ciudad de Barcelona, la absoluta potestad, y plena jurisdiccion contenciosa, que tenian los antiguos Concelleres, en virtud de sus antiguos Privilegios, de conocer y determinar las causas, y pleitos, debates y controversias [pàg. 144] de los Gremios Cofradias, y Colegios de Artesanos, y Artistas, y de sus Individuos, en lo tocante à sus artes, y de eregir, mudar, y revocar à su arbitrio y beneplacito las dichas Cofradias y Colegios, y darles los Estatutos, y Ordenanzas que les parecia, y revocarlas quando querian, quedando agregada esta Jurisdiccion à la ordinaria del Corregidor, y esa mi Real Audiencia; cesando los antiguos Privilegios como abolidos.

3

Barcelona, 27 d'agost de 1720. Debat municipal de la proposició del Corregidor, comte de Montemar, i acords adoptats per l'Ajuntament de Barcelona.

AHCB, 1D-I, Acuerdos, 1720, f. 447v-453.

[F. 447v]

Barcelona y Agosto 27 de 1720.

El Illustre Ayuntamiento de esta Ciudad de Barcelona convocado en la pieza acostumbrada de sus Casas donde concurren los Señores Regidores de la margen (Señores: De Rupit Decano. De Benavent. De Castellmaya. De Marimon. De Rocaberti. De Granera. De Copons. De Grimau. De Bru. De Balaguer. De Guell. De Prous. De Molines. De Serra y Vileta. Sellares) otros de los veinte y quatro que le com[F. 448r]ponen, con intervencion del Señor Don Olaguer Ameller y de Pescio theniente de Corregidor ú Alcalde [sic] Mayor de lo Criminal presidiendo en ausencia del Illustre Señor Corregidor de ella y su Partida, en vista del papel entrega-

do por el Excelentísimo Señor Conde de Montemar Corregidor de esta capital, que el Señor Marqués de Rupit Decano ha dado por proposición al Illustre Ayuntamiento que contiene diferentes Puntos que han de quedar en la Intelligencia de el Ayuntamiento cuyo tenor es como sigue:

Puntos que han de quedar en la Intelligencia de el Ayuntamiento.

1. Que no puede haver Ayuntamiento ni Junta de Regidores, sin que assista el Corregidor, ô sus Thenientes á presidirla.

2. Que no se puede juntar Ayuntamiento [F. 448v] extraordinario ni Junta sin ser llamado por el Corregidor, o sus Thenientes.

3. Que los Portereros siempre que llamen â Ayuntamiento á de ser en nombre de el Corregidor.

4. Que no se â de tratar ningun Negocio en forma sin la asistencia del que huviere de presidir el Ayuntamiento.

5. Que en adelante se dira la Missa a las ocho y media y a las nueve se entrara en el Ayuntamiento.

6. Que a estas horas deven estar los Cavalleros Regidores en las Casas de la Ciudad devaxo de las penas prevenidas en semejantes casos.

7. Que en las Casas de la Ciudad, la sala destinada para Ayuntamiento, solo se abra en las horas que este se junta, o en caso de que aya alguna particular mandada.

8. Que los Regidores en sus Comisiones deven obedecer las ordenes del [F. 449r] Corregidor y dar parte en el primer Ayuntamiento de las que huvieren tenido.

9. Que fuera de Comisiones deven assimismo obedecer puntualmente quanto les mandare el Corregidor.

10. Que deverân dar parte los Regidores al Corregidor de lo accidental que ocurriere en sus Comisiones y no tuvieren facultad de resolver por sí para que el Corregidor reconosca si se necessita de juntar Ayuntamiento extraordinario, lo haga.

11. Que en las Juntas de la Sanidad, con acistencia del Corregidor, o uno de sus thenientes, se abran los papeles, que á esta Comission tocaren y que se resuelban y den todas las Providencias que se hallaren [F. 449v] conbenientes en dicha Junta, y en

el primer Ayuntamiento se de cuenta de lo ocurrido y executado.

12. Que esto mismo se deverá executar en la Junta de Abastos, ó otras que se formen para el breve y puntual despacho en el Gobierno de esta Ciudad.

13. Que durante el tiempo que no esta formado el Ayuntamiento, qualesquiera dudas, embarazos, ó reparos, que se ofrescan a los Regidores Comissionistas, deveran ir a la casa del Corregidor, á participárselas, o en casso de precissa inescusable ocupacion le daran parte en escrito.

14. Que se assista â todas las fiestas que fueren de obligacion y voto de la Ciudad y que para esto bastará el numero que forme el Ayuntamiento [F. 450r] á que seran mandados por meses para que los no incluidos tengan este alivio y los nombrados la precision de concurrir.

15. Que se arreglen dias en la semana para tratar negocios particulares de la Ciudad sobre sus rentas, abastos, y limpieza.

16. Que el Ayuntamiento entregue al Corregidor Copia del Ceremonial que a mas de la Real Cedula Instructoria se huviere mandado practicar.

17. Assimismo si huviere otras resoluciones particulares desde el tiempo que està formado el Ayuntamiento, del Señor Príncipe ó otro Comandante General, u de la Real Audiencia.

18. Que se le dè al Corregidor la Nómina de los Cavalleros que asisten a las Puertas para que esté en intelligencia [F. 450v] de los que cada día asisten, y que se han de nombrar, ó señalar los de cada día en el Ayuntamiento, ó Junta de la Sanidad

19. Que todos los Ministros de la Ciudad devan solo obedecer (no estando Junto el Ayuntamiento) al Corregidor, ó a los Cavalleros Regidores en lo perteneciente á sus Comisiones.

20. Que esten en conocimiento que siempre que el Corregidor pide qualesquier Instrumentos para su intelligencia los deveràn dar todos los Ministros, sin la menor repugnancia ni reparo, pudiendo solo dar parte de ello en el primer Ayuntamiento.

21. Que a los Cavalleros Regidores que se les ofreciere fuera del Ayuntamiento y de sus comisiones alguna dificultad acudirán al Corregidor para que se passe al Ayuntamiento.

Acuerda los Reparos siguientes quanto [F. 456r] a los puntos que han de quedar en su Intelligencia que son los arriba insertados:

1. Respecto que el Capitulo 6 de la Cedula Instructoria dize (ibi) Que en ausencia y pareciendo que la Real Mente de Magestad es que en los Ayuntamientos Ordinarios en la hora señalada en falta de uno y otro de los referidos presida el Decano: Que se haga representación a Su Excelencia y Real Audiencia para que se sirvan declarar lo que interinamente deve observarse.

2. Quanto a los Ayuntamientos extraordinarios no se halla dificultad que siempre estên el Señor Corregidor, ó sus thenientes = Pero quanto a las Juntas que se represente.

3. No se halla dificultad siempre que estuvieren.

4. Placet.

5. Placet.

6. Que se represente a Su Excelencia parecer [F. 456v] al Ayuntamiento que en orden á este punto deve estarse a lo que manda Su Magestad en el Capitulo 7 de su Real Cedula Instructoria.

7. Placet.

8. Que en orden á que los comissionarios de el Ayuntamiento devan obedecer las ordenes del Señor Corregidor y que este pueda como tal y por sí solo mandarles en aquella Comission que exercen = Assimismo se haga representación á Su Excelencia y Real Audiencia expressando los motivos que tiene el Ayuntamiento para persuadirse que dichos individuos en lo perteneciente a la Comission, parece no deven tomar las ordenes del Corregidor solo, sino de Corregidor y Ayuntamiento.

9. Que en orden á este Capitulo, se represente á Su Excelencia y Real Audiencia como [F. 452r] se deve entender.

10. Que se represente á Su Excelencia y Real Audiencia parece deve solo entenderse en los casos que al Regidor Comissionario pareciere necessitarse de tener Ayuntamiento extraordinario.

11. Placet.

12. Que se represente á Su Excelencia y Real Audiencia parece al Ayuntamiento se deve estar en orden á este punto a lo dispuesto por Su Magestad en el capítulo 75 de la Real Cedula de

Dotacion y que la Junta de Abasto y demas que huviere deveran tener las facultades que les diere el Ayuntamiento.

13. Que se represente á Su Excelencia y Real Audiencia parece deve solo entenderse en los casos que al Regidor Comissionario pareciere necessitarse de tener Ayuntamiento extraordinario.

14. Que se haga assimismo presente á Su Excelencia y Real Audiencia que respeto de haver muchas funciones en las quales se necessita de la asistencia de [F. 452v] todos los individuos de el Ayuntamiento; parece se deve proporcionar el numero segun los casos; y que assimismo considera por mas regular el que en aquellos que baste el numero de diez sera alternativamente entre los individuos por el motivo de haver algunos meses en que no ay ninguna de estas festividades y otros que ay diferentes.

15. Que se represente el que segun las urgencias deveran tratarse en el Ayuntamiento.

16. Placet.

17. Placet.

18. Sobre este capitulo no dixo nada.

19. Placet.

20. Placet.

21. Placet.

Assimismo Acuerda el Illustre Ayuntamiento

Que sobre estos puntos se passe re[F. 453r]presentación a los pies del Rey Nuestro Señor (Dios le guarde) por medio del Excelentísimo Señor Marques de CastelRodrigo para que se digne Su Magestad mandar al Ayuntamiento lo que deve observar sobre cada uno de ellos, y que assimismo se escriba al Governador del Consejo Real de Castilla y al Señor Don Francisco de Ameller.

4

Barcelona, 6 de desembre de 1720. Còpia de la Reial Cèdula que clarifica el govern polític y econòmic de l'Ajuntament de Barcelona (Madrid, 31 d'octubre de 1720), certificada per l'escrivà major de l'Ajuntament.

AHCB, 1D-I, *Acuerdos*, 1720, f. 652-661 (imprès).

[portada]

Real Cedula en que Su Magestad se sirve declarar diferentes puntos del gobierno politico y economico de esta ciudad de Barcelona, y su Ayuntamiento.

Dada en Madrid à treinta y uno de Octubre de mil setecientos y veinte.

Con licencia de los superiores.

Barcelona: por Joseph Teixidò, impressor del Rey nuestro Señor.

[pàg. 3]

Nos Don Phelipe (por la gracia de Dios) Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las Dos Sicilias, de Gerusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordova, de Corcega, de Murcia, de Jaèn, de los Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas y Tierra-Firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Bravante, y Milán, Conde de Abspurg, de Flandes, Tiròl, y Barcelona, Señor de Vizcaya, y de Molina, etc.

Don Francisco Caetano de Aragon, Theniente General de los Exercitos de su Magestad, Primer Teniente de sus Reales Guardias de Corps en la Compañia Italiana, y Comandante General en Interim del Exercito, y Principado de Cathaluña: Ilustres Nobles, y Amados de la Real Magestad, Corregidor, y Ayuntamiento de la presente Ciudad de Barcelona, salud, y gracia; Sabed, que por Don Thomàs de Melgarejo, Fiscal de su Magestad, en el Real Consejo de Castilla, se nos ha remitido una Real Provision, expedida en devida forma, por el dicho Real Consejo, cuyo tenor es como se sigue. Nos Don Phelipe (por la gracia de Dios) Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las Dos Sicilias, de Gerusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordova, de Corcega, de Murcia, de Jaèn, Señor de Vizcaya, y de Molina, etc. A Vos el nuestro Governador, y Capitan General del Principado de Catha-

luña, Regente, y Juezes de la nuestra Audiencia, que reside en la Ciudad de Barcelona, salud, y gracia; Sabed, que por el Conde de Montemar, Corregidor de essa Ciudad, y por el Ayuntamiento de ella, se nos han hecho varias representaciones sobre diferentes puntos, y contiendas de Jurisdiccion, y Autoridad, que pretende el Corregidor le pertenecen, en los Regidores, y en el Manejo, y Gobierno Politico, y Economico de la referida Ciudad, y su Ayuntamiento, con expression de algunos casos suscedidos, a cerca de esto: Y visto por los del nuestro Consejo, con todos los Papeles de justificacion, que se incluyen en ellos, y lo que en esta razon haveis informado, Vos el dicho nuestro Governador General, Regente, y Juezes, y con Nos consultado; hemos tenido por bien de resolver sobre cada punto lo siguiente.

1. En el primero, que mira à haver el Corregidor puesto preso en la Casa de la Ciudad (donde estuvo detenido algunos dias) al Regidor Don Pedro Planella, Baron de Granera, que estuvo de Guardia en el Muelle, à causa del Contagio de Marsella, porque no obedeciò una orden, que le diò, de que el dia quinze de Agosto próximo passado, por la noche havia recibido una orden de Vos, el dicho Governador General, para que dispudiesse, que se admitiesen à la Practica las Embarcaciones, que se hallassen en el Puerto, y viniessen de la Isla de Mahon, como tambien de la de Mallorca, precediendo antes, segun estava prevenido, las devidas precauciones, sin embargo de la orden, que la mañana del mismo dia havia dado al Regidor de la Custodia del Puerto, que no admitiesse en èl, Bastimento alguno, procedente de Mahon, por haverse averiguado, y estar en el seguro supuesto de que no havia la menor sospecha [pàg. 5] de Peste, ò Mal Contagioso en aquella Isla, y que en su consecuencia havia escrito el Corregidor, al dicho Baron de Granera el dia siguiente, diez y seis, à las siete de la mañana, un papel, diziendole, que, en el supuesto referido, segun las noticias, que con certidumbre teniais Vos el dicho nuestro Governador General, podia en adelante, y los Regidores, que se mudassen, mandar admitir à la Practica las Embarcaciones, que se hallaren allí, y viniesen de dicha Isla, como tambien de la de Mallorca. A que le respondiò el Baron, la misma

mañana, con otro papel, que en vista de lo que dezia, havia pasado à mandar admitir à Practica las Embarcaciones, que en aquel Puerto se hallavan de Mallorca con las prevenciones necessarias, con que el Corregidor, parece creyò se havia dado cumplimiento à lo mandado por Vos el dicho nuestro Governador General; Pero que despues, siendo las cinco de la tarde, tuvo segunda orden, con papel de Vos el nuestro Governador General, en que le deziais, que teniendo entendido, que no obstante, la que el dia antecedente haviais dado, no se havia admitido aun à la Practica el Correo de Mallorca, que se hallava en el Puerto, y le encargava dispusiesse, que se executasse luego, en inteligencia, de que era grave detrimento à nuestro Real Servicio, el que se detuviessen mas los Pliegos, que el dicho Correo trahia, y de igual atraso, los que devia llevar, en cuya vista, reconociendo el Corregidor la falta de obediencia en el expressado Regidor; le puso preso, en la Casa de la Ciudad, y os diò cuenta à Vos el dicho nuestro Governador General, y lo aprobasteis, mandandole, que no le soltasse sin vuestra orden; y que el dia diez y ocho del mismo mes de Agosto, el Marquès de Rupit, Regidor Decano, con su papel, previno al Corregidor, que no assistiesse al Ayuntamiento, sino que embiasse uno de sus Thenientes, por haverse de tratar negocio concerniente à èl, conforme al Ca[pàg. 6]pitulo 11 de la Real Cedula Instructoria de treze de Octubre del año passado de mil setecientos y diez y ocho, de que resultò el hazer Recurso de su Prision el Baron de Granera, à la Sala Criminal de essa nuestra Audiencia, en fuerza del Capitulo 47 del Decreto de la Nueva Planta de Gobierno, segun el qual pretendia, que el Corregidor, antes de prenderle, le havia de haver hecho Proceso, y Sumaria, y remitirla al Fiscal Civil de ella; y que haviendo el Corregidor tenido la noticia, escriviò à vos el nuestro Regente, informandoos de todo el hecho, con que se suspendiò la admission del Recurso, y quedò preso por algunos dias; sobre cuyo particular, nos representò la Ciudad, que ella, y su Ayuntamiento tiene encargado, assi por nuestra Real Persona, como por Derecho, el importante cuydado, y vigilancia, de atender al resguardo de la pùblica Sanidad, y preservacion del Contagio de Marsella,

en el actual sistema; Y que havindose establecido la providencia, de que de continuo assistiesse en el Puerto un Regidor por turno, à fin de que invigilasse, en que no se dicsse Practica à Embarcacion alguna, sin que se precediessen los mas rigurosos exámenes, previniendo la Ciudad al Regidor de Guardia, todas las ordenes expedidas à este fin por Vos el dicho nuestro Governador General, para que zelasse su mas puntual observancia, le passò la referida de quinze de Agosto, en que, con el motivo de haverle informado, que en Mahon havia Mal Contagioso; ordenò no se permittesse Ancorar en esse Puerto Embarcacion alguna, en el interim, que quedava aclarada esta noticia; A cuyo cumplimiento dio luego el Regidor de Guardia las ordenes convenientes; Y que haviendo recibido el dia siguiente, por la mañana, el citado papel del Corregidor, en que le prevenia, permitia la Entrada à las Embarcaciones, que viniessen de Mahon, ò Mallorca, precediendo las devidas precauciones: Dexò esta noticia el [pàg. 7] Regidor, que salia de Guardia al Baron de Granera, que fue à relevarle, quien adelantando la cortesania, aun mas allà de lo practicado, y regular, supuso, que el Corregidor havia recibido orden de Vos el dicho nuestro Governador General, aunque no la citava, y que havia sido descuydo el no mencionarla, no pudiendo persuadirse, que sin esta tan indispensable circunstancia, passasse el Corregidor à dar ordenes, contra lo establecido en esta razon, ni pretendiesse darlas de por sî, à un Regidor, que se hallava exerciendo de Oficio, exerciendo una Comission del Ayuntamiento, sobre assumpto, que tenemos fiado à su cuydado: En cuya inteligencia ordenò se passasse à registrar un Javeque Mallorquin, que trahia al Correo, y era el unico Bastimento venido de Mallorca, y que haviendo tenido relacion de faltar en èl dos hombres de los expressados en la Patente; Dispuso se quedasse à fuera el Javeque, no pudiendo, segun instrucciones, y ordenes, permitir se introduciesse en el Puerto, una Embarcacion, que devia reputarse por sospechosa, y à que no devia darse Practica, sin preceder examen; Pero que reconociendo, que el principal fin del Corregidor, era el que se sacassen las cartas, que en èl venian, y que esto podia executarse sin riesgo, por medio de los

perfumes, y demàs precauciones estiladas: Mandò se executasse la entrega de las cartas, en la forma referida, al Oficial del Correo, que fuesse por ellas, lo que se havria practicado durante la Guardia del Baron de Granera, si huviera acudido este Oficial, como executò el dia siguiente, en que fue à buscarlas, y que à pocas horas de haver salido de Guardia dicho Baron, se subsiguì su Prision de orden del Corregidor, y todo lo demàs, que va referido, de que se quexa la Ciudad, por la atenta justificada conducta del expressado Baron de Granera, su Comissario, y por no tener el Corregidor tal facultad de passar a su Prision, [pàg. 8] sino hazer Sumaria secreta, y remitirla al Fiscal Civil, à cuya instancia se podia proceder contra el tal Regidor, en lo que huviesse faltado a su Oficio, siendo los Juezes los Ministros de essa nuestra Audiencia Civil, segun el Capitulo 47 del Real Decreto de la Nueva Planta; Y quedando enterado de todos estos hechos, y procedimientos, en que hubo alguna irregularidad, pues havien-dose dado por Vos el dicho nuestro Governador General directamente la orden à la Ciudad, ò Regidor de Guardia del Puerto, de que no permittesse, que Embarcación alguna Ancorasse dentro del Puerto, y que la que havia venido de Mahon, se hiziesse luego à alta Mar, la orden contraria devia assi mismo ser directamente à la Ciudad, ò al Regidor de Guardia del Puerto, ò por lo menos el Corregidor, que la recibì, de Vos el dicho nuestro Governador General, participandola al dicho Regidor de Guardia, devia expressarle, que era orden vuestra, en cuya execucion se la participava, y no como de motivo propio del mismo Corregidor, y el Regidor de Guardia devia tambien certificarse mejor de ello, en materia de esta importancia, y ya que supuso, que seria orden de Vos el dichonuestro Governador General, y por esso en su execucion respondiò, que havia passado à mandar a admitir à Practica las dichas Embarcaciones, hallando despues reparo en su cumplimiento, por faltar en la de Mallorca, que venia con el Correo ordinario, dos hombres de los expressados en la Patente, que causava sospecha, devia, y era de su obligacion el daros à Vos, nuestro Governador General, parte, y quenta de esta novedad, y reparo, para que pudiesseis dar la providencia convenien-

te, y no obrar por sî, sin noticia vuestra, deteniendo tanto tiempo el Correo de Mallorca, en contravencion de la orden, que haviais dado, y en materia, que podia ser de importancia à nuestro Real Servicio: Hemos resuelto, en lo que pretende, [pàg. 9] y representa la Ciudad, de que no pudo, ni puede el Corregidor de ella, segun lo establecido en el mencionado Capitulo del Decreto de Nueva Planta de Gobierno, passar à la Prision del dicho Baron de Granera, ni otro Regidor, aun en caso, que faltassen à la obligacion en el Oficio, sî solo hacer Sumaria secreta, y remitirla al Fiscal civil, para que se pueda proceder contra el tal Regidor por la dicha nuestra Audiencia Civil; que esto deve entenderse en delitos graves, y à los que corresponda Processo, y un dilatado conocimiento, y Juizio Ordinario, y haverse de proferir en èl Sentencia; Pero no en puntos Providenciales, y Governativos, en que el todo de la resolucion consiste en una verbal, y prompta providencia, para la demonstracion de mortificarles meramente, y corregirles, en caso, que cometiessen inobediencias, desatenciones, ò desacatos, dignos de tal demonstracion, sin passar à castigo corporal, ni otra pena Judicial, con conocimiento de causa, como fue en el caso referido; Y queremos se prevenga, y declare en dicha conformidad el expressado Capitulo 47 del Decreto de la Nueva Planta de Gobierno de esse nuestro Principado.

2. En quanto al segundo punto, que se propone, sobre pretender dicho nuestro Corregidor, que el Regidor, que estuviere de Guardia, siempre que haya novedad en el Puerto, aunque lo avise al Ayuntamiento, se dè à èl tambien parte en derecho, à fin de que si lo pidiere la urgencia, assista al Ayuntamiento, si lo huviere ordinario, ò le junte extraordinario, y sobre querer dar, y haver dado el dicho nuestro Corregidor por sî, y de su propria authoridad, sin el Ayuntamiento, ordenes al Regidor de Guardia del Puerto, para que admitiessa las Embarcaciones, que vienen de afuera, como sucediò en la Embarcacion, que vino de Palermo, y tocò en Caller, y en la vino de Longon con Reclutas de los [pàg. 10] Regimientos de Elvecia, y la Gomeria: Hemos resuelto, que el referido nuestro Corregidor, se abstenga de aqui adelante, deliberar, y dâr ordenes por sî solo, y de su propria authori-

dad en puntos de la Sanidad, y resguardo del Mal Contagioso, y de admitir, ò negar à Practica, y Comercio las Embarcaciones, Personas, Generos, y Ropas, que deve correr, y executarse por el Ayuntamiento, y Regidores de su Comission, en la conformidad estilada, cuyo es este principal, y peculiar encargo, por nuestras Reales Ordenes, y Resoluciones, despachadas à este fin, con subordinación à Vos el nuestro Governador General, y Real Audiencia, desaprobando, como desaprobamos, la conducta del referido Conde de Montemar, nuestro Corregidor, en lo que en contrario huviere executado en esta parte; Y os mandamos assi mismo le hagais saber, que no se incluya en pretender, que el Regidor de Guardia del Puerto le participe, à parte de la Ciudad, y Ayuntamiento los avisos, solo, si que en caso de no presidir en los Ayuntamientos, en que se dè quenta de ellos, el Alcalde Mayor, ò el Regidor Decano, que presidiere, hagan passar la noticia à dicho Corregidor, de los que fueren, en materia de gravedad, è importancia; advirtiendole tambien, que proporcione con seriedad, y proporcion à las circunstancias, las providencias propias à su conducta, y ministerio, para no distraher la atencion de lo principal.

3. Sobre el tercero punto, en que pretende dicho Corregidor se declaren, y resuelvan, para establecer y arreglar el buen Orden, y Gobierno de la referida Ciudad de Barcelona, y su Ayuntamiento, diferentes puntos, y cosas, que en veinte y un Capitulo propone en papel aparte, señalado de numero 10, a las quales diò respuesta la Ciudad, en la representacion, que os hizo a Vos el dicho nuestro Governador General en 30 de [pàg. 11] Agosto proximo passado, reduciendose el primero, y quarto de dichos Capítulos, à que no pueda haver el Ayuntamiento, ni Junta de Regidores, sin que asista el Corregidor, ò sus Thenientes, à presidirla, y que no se ha de tratar ningun negonio [sic=negocio] en forma, sin la asistencia del que huviere de presidir; Y teniendo presente, que ya se haya prevenido, y declarado en el Capitulo 6 de la Real Cedula Instructoria de 13 de Octubre del año pasado de 1718. Que en falta de Corregidor, por ausencia, enfermedad, ò impedimento, haya de asistir, y presidir un The-

niente suyo, ò Alcalde Mayor, y que en falta de uno, y otro, haya de presidir el Ayuntamiento el Regidor Decano, y no el que nombre el Corregidor: Hemos resuelto se observe, y guarde lo prevenido, y dispuesto en la mencionada Real Cedula Instructoria de 13 de octubre de 1718, sin embargo de lo que representa dicho Corregidor; Y mandamos, que èste, ò su Theniente, y Alcalde Mayor, que haya de asistir, y presidir en el Ayuntamiento: Acudan à la hora regular ordinaria, que estuviere señalada, sin hazerse esperar mucho, y que sino pudieren asistir uno, ni otro, se escusen, y lo avisen al Regidor Decano, y no lo haziendo, pasado el termino de media hora, lo mas largo, de la señalada, y ordinaria, pueda el Regidor Decano congregar al Ayuntamiento, y si despues llegaren el Corregidor, ò su Theniente, y Alcalde Mayor, entren à presidir en èl: Y por lo respectivo à la Juntas particulares de Regidores; Queremos, y es nuestra voluntad se regule de la misma manera, en caso de que el dicho Corregidor, ò alguno de sus Thenientes, ò Alcaldes Mayores, quieran asistir en estas Juntas, que han de tener por comisiones, y diputaciones particulares de algunos negocios, y dependencias encargadas à algunos Regidores, por acuerdo del Ayuntamiento; pero que no sea necessario, y preciso el que hayan de asistir en ellas el [pàg. 12] Corregidor, ò alguno de sus Alcaldes Mayores, sino que presida, en falta de ellos, el Regidor mas antiguo de la Junta, porque puede suceder, que haya diferentes de estas Juntas de comisiones, à un mismo tiempo, ò alguna quando se tiene Ayuntamiento, y no serìa practicable, que el Corregidor, y sus Thenientes, puedan asistir à todo, de que se seguiria embarazo, y dilacion perjudicial à los negocios de sus comisiones, y no podria darse el devido curso à las dependencias.

4. En quanto al segundo, y tercero de dichos Capitulos, que tratan, de que no se pueda juntar Ayuntamiento extraordinario, ni Junta, sin ser llamado por el Corregidor, ò sus Thenientes, y que los Porteros, siempre que llamen à Ayuntamiento, haya de ser en nombre del Corregidor: Declaramos, que por lo que mira à llamar à Ayuntamiento extraordinario, no hay necesidad de nueva resolucion, por estàr ya prevenido en el Capitulo 7 de la referida

Real Cedula Instructoria; Y queremos se observe, y guarde lo dispuesto en ella, sin que se contravenga en manera alguna; En cuya consecuencia, mandamos, que los Porteros, llamen à tales Ayuntamientos extraordinarios, en nombre, y por orden del Corregidor, ò sus Thenientes; Pero en quanto à que no puedan congregarse las Juntas formadas por el Ayuntamiento, de algunos de los Regidores, para algunas comissions, y dependencias: Declaramos assi mismo, no se necessita de nueva licencia del Corregidor, ò sus Thenientes, pues la tienen, y se les diò ya por el Ayuntamiento, quando se les confiriò la comission, en que assistiò el Corregidor, ò alguno de sus Thenientes, ò el Regidor Decano, teniendo sus vezes: Y en caso, que el dicho Corregidor quiera por sù, ò por alguno de sus Alcaldes Mayores asistir, y presidir en las tales Juntas particulares, de comissions, y diputaciones, podrà avisarlo à los Regidores de ellas, para que en los [pàg. 13] dias, y horas, que acordaren tenerlas, le avisen, observando entre sù toda buena union, y conformidad, atendiendo à lo principal del del despacho, que importa.

5. Sobre el 5, 6 y 7 de los mencionados Capìtulos: Queremos, y es nuestra voluntad, que el establecer, y situar la hora, en que se ha de celebrar la Missa, y se ha de entrar en el Ayuntamiento ordinario, se haya de acordar por el Ayuntamiento, con asistencia del Corregidor, de manera, que sea còmoda la hora de uno, y otro, ni muy tarde, ni muy temprano, con diferencia de tiempos de Invierno, y Verano, como es estilo; Y en caso, que sobre esto haya alguna controversia, ò disputa: Mandamos se acuda à Vos el nuestro Governador General, y Real Audiencia, para la determinéis, y deis la regla conveniente, y respecto de la que propone el Corregidor, de penar à los Regidores, que no estuvieren à las horas señaladas en las Casas de la Ciudad, con las penas prevenidas en semejantes casos: Queremos, que solo se les obligue, à que assistan al Ayuntamiento, à la hora, que se huviere de entrar en èl, so la pena, que tienen, si faltaren, que ya està prevenida en el Capìtulo 7 de la citada Cedula Instructoria, que es de la pèrdida del salario de los dias, que faltaren, sin justa causa, la qual mandamos se observe, usando de ella prudencialmente, y no con

sumo escrupulo, y rigor, como tambien advirtiendoselo, y previniendo primero el Corregidor, ò el que presidiere à los que llegaren tarde, antes de passar à multarles; Y tambien mandamos, que la Sala destinada para Ayuntamiento, en las Casas de la Ciudad, solo se abra en las horas, que èste se junta, o en caso, que haya alguna Junta particular.

6. Sobre los Capítulos 8, 9, 10, 11, 12 y 13, en que propone dicho Corregidor, que los Regidores en sus comisiones, deven obedecer las ordenes, que les diere, y dâr parte, en primer Ayuntamiento, de las que huvieren [pàg. 14] tenido, y que assi mismo le devan obedecer puntualmente, fuera de sus comisiones, en quanto les mandàre, y darle parte de lo accidental, que ocurriere en sus comisiones, y no tuvieren facultad de resolver por sî, para que si el Corregidor reconoce, que se necessita de juntar Ayuntamiento extraordinario, lo haga, y que en las Juntas de Sanidad, con asistencia de dicho Corregidor, ò uno de sus Thenientes, se abran los papeles, y se resuelvan, y dèn todas las providencias, que se hallaren convenientes en dicha Junta, y en el primer Ayuntamiento, se dè cuenta de lo ocurrido, y executado, y que esto mismo se deva executar, en la Junta de Abastos, ò otras, que se forman para el breve, y puntual despacho en el Gobierno de la Ciudad, y que durante el tiempo que no està formado el Ayuntamiento, qualesquiera dudas, ò embarazos, que se ofrezcan à los Regidores Comissarios, devan ir à la Casa del Corregidor à participarselas, ò en caso de precisa inescusable ocupacion, le dèn parte por escrito. Declaramos, y ordenamos, que los Regidores, en lo tocante à sus comisiones particulares, assi de turno, como otras, que les subdelega el Ayuntamiento, no devan obedecer las ordenes del Corregidor, si mandasse lo contrario, ò cosa diferente, y no conforme à lo acordado, y resuelto en el Ayuntamiento, por la mayor parte de votos, sî solo executar aquello, que estuviere resuelto por el Ayuntamiento, y que por èl, se les ha encargado, y dado la comission, en que no tiene voto el Corregidor, segun el Capitulo 13 de la referida Real Cedula Instructoria, menos en el caso de paridad, ò que reconozca el Corregidor, ser cosa notoriamente injusta, y que no conviene se exe-

cute, ò que haya orden superior en contrario, y que fuera de sus comisiones, devan los Regidores obedecer las ordenes del Corregidor, y quanto les mandare, en lo tocante à su Oficio, y Empleo de tal, sus facultades, preheminencias, y prerrogativas, arreglandose [pàg. 15] à la disposición de Derecho; y que si sobre estos casos, y otros semejantes, huviere alguna duda, y controversia, de si toca, ò no, al Corregidor, el mandar, y dar las ordenes, que diere, se deva acudir à Vos el dicho nuestro Governador General, y Real Audiencia, para que lo resolvais, y determineis; y siendo materia grave, y digna de consultarse, lo hagais à nuestra Real Persona, y à los de nuestro Consejo, y que si los Regidores Comissarios ven, y consideran, que lo ocurre de nuevo en sus comisiones, es materia grave, y digna, y no tienen facultad de resolver por si, y que se deve tomar con toda brevedad expediente, y que seria de perjuizio el esperar el Ayuntamiento ordinario à la hora acostumbrada, den parte luego al Corregidor personalmente, ò por escritos, para que si reconoce, que se necessita de juntar Ayuntamiento extraordinario, lo haga, conforme lo dispuesto en el Capitulo 17 de dicha Real Cedula Instructoria; Pero en diferentes circunstancias, deveràn esperar à proponerlo en el primer Ayuntamiento ordinario, quedando ya, como queda prevenido antecedentemente, lo demàs que se ha de executar, en lo que propone el Corregidor.

7. En quanto al Capitulo 14, en que propone el Corregidor, que se assista a todas las Fiestas, que fueren de obligacion, y Voto de la Ciudad, y que para esto bastarà el numero, que forme el Ayuntamiento, à que seràn nombrados por meses, para que los no incluidos, tengan este alivio, y los nombrados, la precisión de concurrir: Es nuestra voluntad, que se arregle el numero de Regidores, que han de assistir à las tales Fiestas, y Funciones públicas de Iglesia, que sea competente, segun la calidad, y mayor, y menor Solemnidad de ellas, de manera, que queden autorizadas, y con el proporcionado lustre, como lo acordàre el Ayuntamiento, y no limitandolo al solo numero de diez Regidores, haviendo de emplearse en [pàg. 16] algunas, hasta nueve Regidores en llevar el Estandarte, y Palio, y quedar proporciona-

da fila, con el Corregidor, los quales alternen en dichas Funciones, como fueren viniendo, y no por meses, porque en algunos, segun se entiende, no hay Funcion de Iglesia, y en otros, ocurren, y pueden ocurrir muchas, com se experimenta en las de Rogativas, y Regozijos pùblicos, por algun notable Successo; Pero que en la Procession del Corpus, assistan todos los Regidores, para el mayor culto, y veneracion del Sacramento, y decoro de su celebridad.

8. Sobre el Capitulo 15 en que tambien propone dicho Corregidor, se arreglen dias en la semana, para tratar negocios particulares de la Ciudad, concernientes à sus Rentas, Abastos, y Limpieza: Declaramos, que los negocios se deven tratar en el Ayuntamiento, segun las ocurrencias, que se ofrecieren, y no en los dias señalados, porque la calidad, y circunstancias de las dependencias, que ocurren continuamente en el estado presente de las cosas, lo persuade assi, y à que no se dilaten, como à que por aora no se destinen tres dias solos, de Tabla, y no mas, à la semana, para celebrar Ayuntamientos ordinarios, que podria ser en perjuizio del Pueblo, y del buen Gobierno Economico, y Politico de la Ciudad, deviendo esto pender de la buena direcci3n, prudencia y discrecion del Corregidor, y Ayuntamiento, para que en caso, que las circunstancias del tiempo, y sistema de los negocios, y dependencias lo permitan, lo acuerde de conformidad con el Ayuntamiento; Y en caso de disputa, y controversia sobre ello, acudan à Vos el Governador General, y Real Audiencia, para que lo resuelvan y ordenen, lo que se deviere executar: Y assi queremos se observe.

9. En quanto à los Capítulos 16 hasta el 21 en que propone dicho Corregidor, que el Ayuntamiento le entregue copia del Ceremonial, que à mas de la Real Cedu[pàg.17]la Instructoria, se huviere mandado practicar; Y assi mismo si huviere otras resoluciones particulares de los Comandantes Generales, ò de essa nuestra Real Audiencia, y que se le dè nomina de los Cavalleros que assisten à las Puertas, para que estè en inteligencia de los que cada dia assisten, y que se han de nombrar, y señalar los de cada dia en el Ayuntamiento, ò Junta de Sanidad, y que todos los Subalternos de la Ciudad, no estando junto el Ayuntamiento, devan solo obedecer

al Corregidor, ò à los Regidores, en lo perteneciente à sus Comisiones, y que siempre que les pida qualesquier Instrumentos, para su inteligencia, los devan dar todos los Ministros, sin la menor repugnancia, ni reparo, pudiendo dar solo parte de ello, en el primer Ayuntamiento, y que si à los Regidores se les ofreciere alguna dificultad fuera del Ayuntamiento, y de sus Comisiones, acudan al Corregidor [sic], para que se passe al Ayuntamiento: Hemos resuelto se prevenga à la referida Ciudad de Barcelona, y su Ayuntamiento, que dè lugar à que el Corregidor se instruya de qualesquier Cédulas, Libros, y Papeles particulares, que conduzga al Gobierno Politico, y Economico de dicha Ciudad, y se le franqueen; y que si necessitare de copia de una, ò otra, se le dè; Pero sin sacar sus Originales del Archivo, ni de los Oficios, por los inconvenientes, que pueden seguirse en su pèrdida, ò extravìo, ni quedar tampoco al arbitrio de los Escrivanos, el que sin noticia de la Ciudad los franqueen; Y que assi mismo comunique la Ciudad, y su Ayuntamiento al Corregidor, puntual noticia, de los Regidores, que cada dia assistieren, ò devieren assistir à las Puertas, y Puerto del Mar, para la preservación del Contagio; Y en quanto à que le devan solo obedecer los Ministros Subalternos, fuera del Ayuntamiento, serà bien lo executen mientras el dicho Corregidor no exceda de sus facultades, en mandarles cosas, que toquen solo al Ayuntamiento, en comun el resolverlas, [pàg. 18] ò que lo que les mandare, no sea contra lo resuelto, y mandado por el Ayuntamiento, menos que no sea en virtud de orden superior nuestra, ò de Vos el dicho nuestro Governador General, y Real Audiencia; Y en lo que toca à que los Regidores, que tuvieren alguna dificultad, que proponer, acudan al Corregidor, para que se passe al Ayuntamiento, respecto de que esto es contra lo dispuesto en el Capitulo 10 de la referida Real Cedula Instructoria, en que se dà facultad, à qualquiera de los Regidores, de proponerlo por si en el Ayuntamiento: Mandamos, que en esto se observe lo dispuesto en dicho Capitulo 10 de la mencionada Cedula Instructoria: Y finalmente mandamos, que en caso de que ocurra alguna otra duda, ò controversia entre el Corregidor, ò Ayuntamiento, en razon de todo lo que va expressado hasta aqui, se pon-

gan de conformidad, segun las circunstancias, y ocasiones, y en su defecto, recurran en tiempo, à Vos el nuestro Governador General, y Real Audiencia, para que lo resolvais, ò consulteis, en caso, que sea materia digna de ello, y que practiquen lo mismo, en hechos semejantes, sin interponer Recursos insustanciales à nuestra Real Persona; Y para que se cumpla lo referido, se acordò expedir esta nuestra Carta: Por la qual os mandamos, que luego que la recibais, provehais, y deis las ordenes convenientes, para que lo contenido en ella, se observe, y guarde, y cumpla, y execute, en todo, y por todo, sin que se contravenga en manera alguna; A cuyo fin hareis saber, esta nuestra Resolucion, al nuestro Corregidor, y Ayuntamiento de essa Ciudad, haziendo se registre este Despacho, en los Libros, y partes donde convenga, para su mas integro cumplimiento, y execucion, que assi es nuestra voluntad. Dada en Madrid à treinta y un dias del mes de Octubre de mil setecientos y veinte. Don Luis de Miraval. Don Marcos Salvador. Don Gregorio de Mercado. Don Apostol de Cañas. Don [pàg. 19] Francisco Ametller. Yo don Joseph de Bordonaba, Escribano de Camara del Rey nuestro Señor, la hize escribir por su mandado, con acuerdo de los de su Consejo. Registrada. Don Salvador Narvaez. Lugar del Sello. Theniente de Canciller Mayor. Don Salvador Narvaez. Escribano, Bordonaba. Para que el Governador General, y Audiencia de Cathaluña hagan se guarde, y cumpla lo aqui contenido. Gobierno. Corregida. Y vista esta Real Provision, por la Real Audiencia, juntas las tres Salas, en fecha del nueve del corriente, y acordado, que se obedezca, cumpla, y execute, lo que su Magestad manda, y dispone. Por tanto, insiguiendo dicho Acuerdo, y zelando, como devemos, la observancia de les Reales Ordenes de su Magestad; os dezimos, y mandamos, que vista, y entendida, la que va inserta, la guardéis, cumplais, y executeis luego, y con toda puntualidad, en todos, y en cada uno de los Capítulos, que en ella se contienen, sin que se contravenga en manera alguna, por lo que à cada uno de vosotros toca, haziendo, que este Despacho se registre à la letra, en los Libros de esse Ayuntamiento, à fin de que se tenga siempre presente, lo que manda, y dispone su Magestad, para su mas exacto cumplimien-

to, y de haver executado uno, y otro, remitireis Certificato à manos del infrascrito Secretario de su Magestad, y Escrivano Principal de Camara, y Gobierno de esta Real Audiencia, procurando no hazer lo contrario, por ningun motivo, si la gracia de su Magestad, y nuestra teneis por cara. Dado en Barcelona, à treze de Noviembre de mil setecientos y veinte. Francisco Caetano de Aragon. Lugar del Sello. Vt. Don Christoval de Corral, y Ydiaquez, Regente. Don Salvador de Prats, y Matas, Secretario del Rey nuestro Señor, y su Escrivano principal de Camara, y Gobierno. Registrado en la Curia iiii. de la Comandancia General, fol lxxix. V. Excelencia manda al Corregidor, y Ayuntamiento de la presente [pàg. 20] Ciudad, pongan en execucion la Real Provision de su Magestad, arriba expressada, y como por V. Excelencia en el presente Despacho se previene.

Es copia del original Despacho de su Excelencia, que queda Registrado en la Secretaria del Ilustre Corregidor, y Ayuntamiento de esta Ciudad, que corre a mi cargo, de que certifico yo el baxo escrito, Escrivano Mayor, y Secretario de su Señoria. Barcelona, y Deziembre seis de mil setecientos y veinte.

Francisco Serra.

5

Barcelona, 13 de novembre de 1720. Trasllat de la Reial Provisió (Madrid, 31 d'octubre de 1720) que anul·la l'edicte d'obreria fet unilateralment pel corregidor, comte de Montemar, i reitera les competències municipals.

AHCB, 1D-III, *Político: Real y Decretos*, 1720, f. 269-272.

[F. 269r]

Nos Don Phelipe (por la Gracia de Dios) Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las Dos Sicilias, de Gerusalen, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de

Sevilla, de Serdeña, de Cordova, de Corcega, de Murcia, de Jaen, de los Algarbes, de Algecira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales y Occidentales, Islas y Tierra Firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Bravante, y Milán, Conde de Abspurg, de Flandes, Tirol, y Barcelona, Señor de Viscaya y de Molina, etc.

Don Francisco Caetano de Aragon, Theniente General de los Exercitos de su Magestad, Primer Theniente de sus Reales Guardias de Corps en la Compañia Italiana, y Comandante [F. 269v] General en Interin del Exercito y Principado de Cathaluña. Illustres, Nobles, y Amados de la Real Magestad, Corregidor y Ayuntamiento de la presente Ciudad de Barcelona salud, y gracia; Sabed:

Que por Don Thomas de Melgarejo Fiscal de Su Magestad en el Real Consejo de Castilla se nos ha remitido una Real Provision expedida en devida forma por el dicho Real Consejo, cuyo thenor es como se sigue:

Nos Don Phelipe (por la gracia de Dios) Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Jerusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordova, de Corsega, de Murcia, de Jaen, Señor de Vizcaya, y de Molina.

A Vos el nuestro Governador y Capitan General del Principado de Cathaluña, Regente y Juezes de la nuestra Audiencia, que reside en la Ciudad de Barcelona, salud, y gracia: Sabed, que por representacion, que nos hizo el Conde [F. 270r] de Montemar Corregidor de essa Ciudad en catorse de Septiembre proximo passado, dio quenta, que desde que entraron Nuestras Reales Armas en ella, se ha hallado sin la menor providencia sobre la Limpieza, pues aunque el theniente de Rey Don Pedro Rubio, mando publicar un bando sobre este Assumpto, dexando la observancia de el, al cargo de dos Regidores, que tenian la Comision de Obreros, no se logro ningun fruto, y que en la Ocasion presente, con la immediacion del Contagio, que se padece en Marcella, entrando dicho Conde en el empleo de Corregidor, y hechoso Cargo de quanto toca a este manejo, havia mandado

publicar el Edicto, de que remitia copia, logrando la Acceptacion Universal de los Moradores de essa Ciudad, y que no obstante este aplauso, los Regidores hizieron representacion, diziendo tocava â dichos Obreros el Zelar sobre esta importancia, diziendo, que el Corregidor, no devia introducirse en lo que pertenece a Policia, Gobierno, y abastos, y pidio se les mandase prevenir lo que devia executar â cerca de esto. Y Visto por los de Nuestro Consejo, con el Edicto referido, y consultado con Nuestra Real Persona, se Acuerdo [F. 270v] despachar esta Nuestra Carta.

Por la qual desaprobamos el haverse hecho y publicado el mencionado Edicto, y lo obrado en el, por el dicho Conde de Montemar de su sola, y propia authoridad, y mandamos se revoque previniendole que se arregle, y contenga en los limites de sus facultades en el exercicio de su empleo de Corregidor, sin perjudicar a las de la Ciudad, y su Ayuntamiento ni a sus Derechos Encargos è incumbencias, que por Nos y los del Nuestro Consejo le estan concedidas en el Real Decreto de la Nueva Planta de esse Gobierno de diez y seis de Enero de Mil setecientos y diez y seis, en la Real Cedula instructoria del Gobierno Politico y Economico de essa y demas Ciudades de treze de Octubre de Mil setecientos y diez y ocho, en el Capitulo diez y nueve; Y en la de dotacion del Cuerpo Politico de essa Ciudad, de diez y seis de Septiembre de dicho año de diez y ocho. Y que en Observancia de estos Nuestros Reales Decretos, y Cedulas, se confieran, y examinen los Capítulos de las Ordenanzas, que se expressan en dicho Edicto, y se acuerden, y resuelvan en el Ayuntamiento de dicha Ciudad, como parecieren mas utiles, y convenientes, y se reduzgan [F. 271r] ô moderen los que padecen exceso, y oposicion â las referidas Reales Ordenes, y disposiciones, que limitan, y derogan la Jurisdiccion, Authoridad, y Facultad del Ayuntamiento, y Regidores, y que assi arreglados, se publiquen en nombre del Corregidor, y Justicia, como â tal, mencionando estar assi Acordado por la Ciudad, y su Ayuntamiento, y que se observe lo mismo en las Ordenanzas, que en adelante se establecieren o renovaren, recurriendo â Vos el nuestro Governador General, y Real Audiencia en los casos, que sobre ellas se ofreciere alguna duda considerable, que

no se pueda allanar por el Ayuntamiento, para que la resolvais ô siendo materia digna de consultarse, la consulteis. Todo lo qual queremos se execute, y observe en dicha conformidad, sin que se contravenga â ello en manera alguna, a cuyo fin, y para el mas puntual cumplimiento de lo referido, comuniquéis, deis, y hagais dar las Ordenes, y providencias convenientes: Que assi es Nuestra Voluntad. Dada en Madrid â treinta y un dias del mes de Octubre de mil setecientos y veinte.

Don Luis de Miraval. Don Marcos Salvador. Don Gregorio de Mercado. Don Apostol de Cañas. Don Francisco Ameller. Yo Don Joseph de Bordonaba, scrivano de Camara del Rey nuestro Señor, la hize escribir por su mandado, con acuerdo de los de su Consejo. Registrada. Don Salvador Narvaez. Lugar del Sello. Theniente de Canciller Mayor. Don Salvador Narvaez. De Oficio. Scrivano Bordonaba.

Para que el Governador General, y Audiencia de Cathaluña, hagan se execute lo aqui contenido. Gobierno.

Corregida.

Y vista esta Real Provision, por la Real Audiencia, Juntas las tres salas, en fecha del nueve del corriente, y acordado, que se obedesca, cumple y executa, lo que su Magestad manda y dispone. Por tanto, insiguiendo dicho acuerdo, y zelando, como debemos la observancia de les Reales Ordenes de Su Magestad: Os dezimos, y mandamos: Que vista y entendida, la que va incierta [sic=inserta], la guardéis, cumplays, y executeis luego, y con toda puntualidad, en todos, y en cada uno de los Capítulos, que en ella se contienen, sin que se contravenga en manera alguna, por lo que a Cada Uno de Vosotros toca, haziendo, que este Despacho se registre a la letra en los Libros de esse Ayuntamiento, a fin de que se tenga siempre presente, lo que manda, y dispone su Magestad, para su mas exacto cumplimiento; y de haver executado [F. 272r] uno y otro remitireis Certificato a manos del infrascrito secretario de su Magestad, y Escrivano Principal de Camara, y Gobierno de esta Real Audiencia, procurando no hazer lo contrario, por ningun motivo, si la gracia de su Magestad, y nuestra teneis por cara.

Dado en Barcelona, a treze de Noviembre de mil setecientos y veinte.

Francisco Caetano de Aragon.

[Segell]

Vt. Don Christoval de Corral y Ydiaquez, Regente.

Don Salvador de Prats, y Matas, Secretario del Rey nuestro Señor, y su Escrivano Principal de Camara, y Gobierno.

Registrado en la Curia iiii. de la Comandancia General, fol. lxxvi.

Vuestra Excelencia manda al Corregidor, y Ayuntamiento de la presente Ciudad de Barcelona, pongan en execucion la Real Provision de su Magestad, arriba expressada, y como por Vuestra Excelencia en el presente Despacho se previene.

Sumari

Introducció.....	3
El Decret de Nova Planta i Barcelona, 1714-1717	7
El govern provisional a Barcelona	8
Els treballs preparatoris del Decret	12
El Decret de Nova Planta.....	16
L'aplicació del Decret.....	19
La nova planta municipal i la seva aplicació a Barcelona, 1718-1720	23
El nomenament de corregidor i regidors	24
La Reial Cèdula de Dotació.....	27
La Reial Cèdula Instructora	30
La constitució de l'Ajuntament de Barcelona	35
El conflicte entre l'Ajuntament i el corregidor, 1720.....	39
La pesta de Marsella i el problema de la gestió sanitària.....	39
El projecte municipal del corregidor i l'oposició dels regidors.....	42
La reafirmació reial de les competències del consistori	45
L'allargament del conflicte competencial, 1720-1726	51
La continuïtat del conflicte els anys 1721-1723	51
Les Corts de 1724 i les noves concessions reials.....	55
La Pau de Viena i la consolidació de l'autonomia del consistori.....	57
Epíleg.....	59
Conclusions.....	63
Apèndix documental	67

Títols publicats:

001 *Els dirigents patronals i la Setmana Tràgica*. Soledad Bengoechea. 2000.

002 *Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència*. Joaquim Clusa. 2000.

003 *Composició i percepció dels drets del Consell de Cent barceloní durant el segle XVI*. Jaume Dantí i Riu. 2000.

004 *L'organització política del Pla de Barcelona abans de 1854. El règim constitucional*. José Sarrión Gualda. 2000.

005 *La teoría del salario obrero y la subestimación del trabajo femenino en Ildefonso Cerdà*. Cristina Borderías i Pilar López Guallar. 2001.

006 *Escoles, ensenyament de lletre i llibre de gramàtica a Barcelona (segles XIV-XV)*. Josep Hernando i Delgado. 2001.

007 *L'extensió i la consolidació del fet metropolità*. Josep Oliveras i Samitier. 2001.

008 *Antoni de Capmany i la renovació de l'historicisme polític català*. Ramon Grau (en preparació).

009 *La Nova Planta i l'organització política del Pla de Barcelona*. Sebastià Solé i Cot. 2001.

010 *Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)*. David Ballester. 2002.

011 *Batlles, regidors i procuradors síndics generals dels pobles de Pla de Barcelona durant la Nova planta (1718-1808)*. Enric Comas i Parer. 2002.

012 *La Corónica Universal del principado de Cataluña de Jeroni Pujades a l'Acadèmia de Barcelona (1700-1832)*. Eulàlia Miralles i Jori. 2003.

013 *La presidència de l'Ajuntament de Barcelona, 1718-1808*. Rafael Cerro Nargánez i Pere Molas Ribalta. 2003.

014 *Els inicis de les assegurances socials modernes a Catalunya, 1917-1937*. Alfred Pérez-Bastardas. 2004.

015 *Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)*. Sebastià Riera i Viader. 2004.

016 *Els fons documentals municipals del període 1808-1868. Guia d'investigació*. Montserrat Beltran, Núria Burguillos, Sebastià Riera, Jordi Serchs, Xavier Tarraubella i Laura Ureña. 2005

017 *Danys humans a la Guerra de Successió. El testimoni dels expedients matrimonials de Barcelona, 1714-1715*. Roser Tey i Freixa. 2005

018 *Barcelona 1843. Progressisme versus muralles*. Glòria Santa-Maria Batlló. 2005